

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Ἑννατος

Συνδρομή ἑτησίαν: Ἑν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.—Αἱ συνδρομαὶ ἀρχονται ἀπὸ 1 ἰανουαρίου ἐκάστου ἔτους καὶ εἶναι ἑτησίαι.—Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6.

23 Μαρτίου 1886

Σφραγὶς τῆς ΗΓΕΜΟΝΙΑΣ ΤΗΣ ΜΑΝΗΣ

Πετρομπενς Μαυρομιχαλῆς

Ἡ ἀνωτέρω σφραγὶς ἐλήφθη ἐκ τοῦ κατωτέρω ἐγγραφου, κοινοποιηθέντος ἡμῖν ὑπὸ τοῦ ἐν Σμύρῃ φιλογενοῦς ἱατροῦ κ. Μ. Π. Κοτσονῆ, πρὸς ὃν πολλὰς ἀφορμὰς ἔχει νὰ εὐγνωμονῇ ἡ Ἑστίᾳ. Σ. τ. Δ.

Διὰ τῆς παρούσης ἀποδείξεως δηλοποιῶ οἷς ἀνήκει, ὅτι ὁ ἐξοχώτατος ἱατρός κύριος Ἀναστάσιος Κορνῆλιος, μὲ τὸ νὰ ᾔηαι ἄνθρωπος τιμιώτατος, προκομινέστατος, καθὸ ἀριστος ὄχι μόνον εἰς τὸ τῆς ἱατρικῆς ἐπάγγελμά του, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ τῆς πολιτικῆς· ἐπειδὴ καὶ ἡ εὐφυΐα καὶ ἀγχίνια τοῦ νοῦς του, τὸν ἀπεκατέστησαν εἰδῆμονα καὶ ἀξίον φυσικὸν καὶ ἡθικὸν ἱατρὸν, καθὼς καὶ ἡ πεῖρα θέλει τὸν ἀποδείξει ὡς τοιοῦτον, καὶ αἱ ἀνὰ χεῖράς του ἔγγραφοι πράξεις τὸν μαρτυροῦσιν· ὅθεν καὶ ἐγὼ συνοδεύω τὴν ἐξοχότητά του μὲ τὴν παροῦσάν μου ὄχι διὰ νὰ συστήσω τὸ αὐτοσύστατον τοῦ ὑποκειμένου του· ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ ἐκπληρώσω τὸ χρέος μου ἐπαίνωντας τοὺς ἀξίους ἐπαῖνον, καὶ διὰ νὰ προσφέρεται τῇ ἐξοχότητί του ἐκ πρώτης ἀφετηρίας τῆς προσωπικῆς συναναστροφῆς ἡ ἀνήκουσα ὑποδοχὴ παρὰ τῶν φιλομούσων καὶ φιλογενῶν τῶν ἀγνούοντων τὴν ἐσωτερικὴν ποιότητα τοῦ ὑποκειμένου του· τούτου ἕνεκα καὶ ἀξιῶ ἅπαντας εἰς τὸ νὰ προσφέρεται τῇ ἐξοχότητί του ἡ προσήκουσα ὑπόληψις καὶ τιμὴ τῆς ὑποδεξιώσεως, καὶ νὰ ἀξιοῦται ὧτα ἀκροάσεως εἰς τὰ λεγόμενά του, ὡς ἀξία ἀκοῆς καὶ πίστεως διὰ τὴν ἐμπειρότητα ὅπου ἔχει εἰς τὴν ὀρθὴν σκέψιν τῶν πολιτικῶν πραγμάτων· καὶ οὕτως ὑπογράφωμαι ἐξ ἰδίας μου χεῖρός, σφραγίζων καὶ τῇ σφραγίδι τῆς ἡγεμονίας μου.

φωθ* : Ἰουλίου 15 : Σπάρτη.

(Υπ.) ΠΕΤΡΟΜΠΕΝΣ ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗΣ.

ΤΟΜΟΣ Θ'—1886

Ἡ προκειμένη σφραγὶς φέρει, γράμμασι τουρκικοῖς, τὴν ἀκόλουθον ἐπιγραφὴν· Πέτρο Μαυρομιχάλη, Μπάσ (sch) Μπόγ, Μάϊνα, ὃ ἐστὶ μέγας ἀρχὼν Μάϊνης.

Τὸ ὄνομα Μάϊνα, ἐξ οὗ ἐσχηματίσθη τὸ τῆς Μάνης ὄνομα, μνημονεύεται κατὰ πρῶτον ἐν τῇ 9 ἑκατονταετηρίδι. Ἐἰστέον, λέγει ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος, ὅτι οἱ τοῦ καστρου τῆς Μάϊνης οἰκήτορες οὐκ εἰσὶν ἀπὸ τῆς γενεᾶς τῶν Σλαύων, ἀλλ' ἐκ τῶν παλαιότερων Ῥωμαίων, οἳ καὶ μέχρι τοῦ νῦν παρὰ τῶν ἐντοπίων Ἑλλήνες προσαγορεύονται. Ὁ δὲ τόπος ἐν ᾧ οἰκοῦσιν ἐστὶν ἀνυδρος καὶ ἀπρόσδοκος, ἐλαιοφόρος δὲ, ὅθεν καὶ τὴν παραμυθίαν ἔχουσιν. Ἐνταῦθα ἦδη τὸ ὄνομα φαίνεται ἀποδιδόμενον εἰς ὁλόκληρον τὴν χερσόνησον τοῦ Ταυγέτου. Ἀλλὰ ἡ ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἐπωνυμίαν καὶ ἐπὶ κοινῇ ἐνεργείᾳ ἔνωσις τῆς χερσονήσου ταύτης ἐκδηλοῦται σαφέστερον ἐν τισιν ἐπισήμοις ἐγγράφοις τῆς 17 ἑκατονταετηρίδος, καὶ ἰδίως ἐν τῇ πρὸς τὸν δαῦκα τοῦ Νεβέρς ἀναφορᾷ, εἰς ἣν, γραφεῖσιν κατὰ τὸ πρῶτον ἡμῖς τῆς ἑκατονταετηρίδος ταύτης, ὑπογράφονται πάντες οἱ κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ προεστοὶ ἀπὸ τὸν κάθῃ τῆς Μάνης ἕως τὴν Καλαμάτα.

Πρῶτος μέγας τῆς Μάνης ἀρχὼν ἡ ἡγεμὼν προχειρίσθη κατὰ τὸ δεύτερον τῆς ἑκατονταετηρίδος ἐκείνης ἡμῖς ὑπὸ τῆς Ὀσμανικῆς κυβερνήσεως ὁ Διθέριος Γερακάρης, ὅστις διήγαγε βίον πολυτάραχον, καὶ ἐξαχθεὶς ἐκ τοῦ κατέργου Κωνσταντινουπόλεως ἵνα λάβῃ τὸ ἀξίωμα ἐκεῖνο, κατέλυσεν ἐπὶ τέλους τὸ ζῆν ἐν Ἰταλίᾳ εἰς τὰς φυλακὰς τῆς Βρεσσίας. Ἐσχάτος δὲ ἡγεμὼν διετέλεσεν ὁ Πέτρος Μαυρομιχάλης, τοῦ

ὁποίου δὲν ὑπάρχει Ἑλλήνι δὲ μὴ γινώσκων τὰς ἐπιφανείας ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος ὑπηρεσίας καὶ θυσίας.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 15 Μαρτίου 1880.

Κ. ΠΑΠΑΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ.

ANEX ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

[Μοθιστόρημα Ἐκτορος Μαλὸ βραδευθὲν παρὰ τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας. Μετάφρασις Α. Π. Ραγκαβῆ].

Συντάκτης: 181 σελ. 161.

Ε'

Καθ' ὅσον.

Ὅστις ἀγοράζει παιδιά διὰ τεσσαράκοντα φράγκα δὲν εἶναι διὰ τοῦτο ἀφύκτως καὶ ἀγριος ἀνθρωποφάγος, προμηθευόμενος νωπὸν ἀνθρώπινον κρέας διὰ τὸ μαγειρεῖόν του.

Ὁ Βιτάλης δὲν ἤθελε νὰ μὲ φάγῃ καὶ κατ' ἐξαιρέσειν σπανίαν παρὰ τοῖς ἀγορασταῖς τῶν παιδίων, δὲν ἦτον κακὸς ἀνθρώπος.

Ἡ ἀπόδειξις τούτου μετ' ὀλίγον μ' ἐδόθη.

Ἐκ τῆς χειρὸς μ' εἶχε συλλάβει εἰς αὐτὴν τὴν ἀκρόρειαν, τὴν διαιρούσαν τὴν κοιλιάδα τοῦ Λήγνηρος ἀπὸ τῆς κοιλιάδος τῆς Δορδόνης, καὶ σχεδὸν ἀμέσως ἤρχισαμεν νὰ καταβαίνωμεν τὴν πλευρὰν τὴν ἐστραμμένην πρὸς μεσημβρίαν.

Ἀφ' οὗ δ' ἐπεριπατήσαμεν ἐν τέταρτον τῆς ὥρας περίπου, μοι ἀφῆκε τὴν χεῖρα.

— Τώρα, εἶπε, περιπάτει βραδέως πλησίον μου· μὴ λησμονῆς ὅμως ὅτι, ἂν σοὶ ἔλθῃ ὀρεῖς νὰ φύγῃς, ὁ Κάπης καὶ ὁ Ζερβίνος δὲν θ' ἀργήσουν νὰ σὲ προφθάσουν. Ἡξευρε, ἔχουν τοὺς ὀδόντας δέξει.

Νὰ φύγω, ἠσθανόμην ὅτι τώρα πλέον ἦτον ἀδύνατον, ἐπομένως ὅτι ἦτον ἀνωφελὲς νὰ τὸ δοκιμάσω.

Σιωπῶν, ἀνεστéναξα.

— Αὐπεῖσαι, ἐξηκολούθησεν ὁ Βιτάλης. Τὸ ἐννοῶ καὶ δὲν σὲ καταδικάζω. Ἐχεις τὴν ἀδειαν νὰ κλαύσῃς, ἂν σ' εὐχαριστῇ. Ἀλλὰ προσπάθησε νὰ ἐννοήσῃς ὅτι δυστυχία δὲν εἶναι διὰ σὲ ὅτι σ' ἐπῆρα. Τί θὰ ἐγίνετο; Ὅα σ' ἐστελλον κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰς τὸ κατὰστημα τῶν ἐκθέτων. Αὐτοὶ ὅπου σὲ ἀνέθρεψαν, γονεῖς σου δὲν εἶναι. Τὴν μητέρα σου λέγεις ὅτι τὴν ἀγαπᾷς, ὅτι ἦτον καλὴ πρὸς σὲ, ὅτι εἶσαι ἀπληπισμένος διότι φεύγεις ἀπὸ πλησίον της. Ὅλ' αὐτὰ καλὰ καὶ ἄγία· συλλογίσου ὅμως ὅτι δὲν θὰ τῇ ἦτον δυνατόν νὰ σὲ διατηρήσῃ παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ ἀνδρός της. Καὶ αὐτὸς ἀκόμη ἴσως δὲν εἶναι τόσο σκληρὸς ὅσον τὸν φαντάζεσαι. Δὲν ἔχει πῶς νὰ ζήσῃ· ἐπαθε σωματικῶς· δὲν ἔμπορεῖ πλέον νὰ ἐργασθῇ· σκέπτεται λοιπὸν ὅτι δὲν ἔμπορεῖ ν' ἀποθάνῃ τῆς πείνης διὰ νὰ σὲ τρέφῃ. Ἐννόησον σήμερον, παιδίον μου, ὅτι ἡ ζωὴ εἶναι μάχη, καὶ ὅτι εἰς αὐτὴν δὲν γίνεται πάντοτε ὅ,τι θέλομεν.

Βεβαίως φρόνιμοι λόγοι ἦσαν αὐτοὶ, ἡ τοῦ-

λάχιστον λόγοι ὑπὸ τῆς πείρας ὑπαγορευόμενοι. Ἀλλ' ὅ,τι τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἀντήχει πάντων τῶν λόγων ἰσχυρότερον εἰς τὴν καρδίαν μου, ἦτον—ὁ χωρισμός.

Δὲν θὰ ἐβλεπον λοιπὸν πλέον ἐκείνην ἥτις μὲ ἀνέθρεψεν, ἥτις μ' ἐθώπευεν, ἥν ἠγάπων, τὴν μητέρα μου!

Καὶ ὁ στοχασμός οὗτος μοι ἐσφίγγε τὸν λαιμόν, μὲ ἀπέπνιγε.

Ἐπεριπάτου ὅμως πλησίον τοῦ Βιτάλη, προσπαθὼν νὰ ἐπαναλέγω εἰς ἐμαυτὸν ὅσα μοι εἶπε.

Βεβαίως ὅλ' αὐτὰ ἦσαν ἀληθῆ. Ὁ Βαρβερίνος δὲν ἦτον πατήρ μου, καὶ οὐδεὶς ὑπῆρχε λόγος βιάζων αὐτὸν νὰ ὑποστῇ ἐξ αἰτίας μου ὅλας τῆς πενίας τὰς ἀθλιότητας. Εἶχε προθυμηθῇ νὰ μὲ ἀνασώσῃ καὶ νὰ μ' ἀναθρέψῃ. Τώρα μὲ ἀπέπεμπε, διότι δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ μὲ διατηρήσῃ. Δὲν ἔπρεπε, ὅταν τὸν ἀνελογιζόμην, νὰ ἐνθυμῶμαι τὴν παροῦσαν ἡμέραν, ἀλλὰ ὅλα τὰ ἔτη ὅσα ἔζησα εἰς τὸν οἶκόν του.

— Σκέψου ὅ,τι σὲ εἶπα, μικρὲ, ἐπανελάμβανεν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὁ Βιτάλης. Δὲν θὰ εἶσαι πολὺ δυστυχὴς πλησίον μου.

Ἀφ' οὗ κατέβημεν ἀρκετὰ τραχὺν κατήφορον, εὐρέθημεν εἰς εὐρύχωρον γέρον πεδιάδα, ἥτις μακρὰν μονότονος ἐξετείνετο. Οὐτε οἰκία καμία οὔτε δένδρον. Μόνον ἐρεῖκαι ὑπερυψωτοὶ ἐκάλυπτον πᾶσαν τὴν ἐκτασιν, καὶ ἀπὸ διαστήματος εἰς διάστημα σπάρτα ναννοφυῇ ἐκυμάτουσαν εἰς τὸν ἀνεμὸν.

— Βλέπεις, μοι εἶπεν ὁ Βιτάλης, ἐκτείνων τὴν χεῖρα πρὸς τὸ γυμνὸν πεδίον, ὅτι θὰ ἦτον μάταιον νὰ ζητήσῃς νὰ φύγῃς· ὁ Κάπης καὶ ὁ Ζερβίνος ἀμέσως θὰ σ' ἐπρόφθανον.

Νὰ φύγω; Οὐτε εἰς τὸν νοῦν μοι ἐπήρχετο. Καὶ ποῦ νὰ ὑπάγω; Πρὸς ποῖον;

Καὶ τέλος πάντων ὁ ὑψηλὸς αὐτὸς γέρον μὲ τὴν μακρὰν πολιὰν γενειάδα δὲν ἦτον ἴσως τόσο φοβερός ὅσον κατ' ἀρχὰς ἐνόμισα. Ἄν ἦτον κύριός μου, ἴσως δὲν θὰ ἦτον κύριος ἀνιλεῖς.

Πολὺν χρόνον ἐπεριπατοῦμεν εἰς τὰς θλιβερὰς μοναξίας ἐκεῖνας, καὶ τὰς χέρσους γαίας ὅταν ἀφῆνομεν εὐρίσκομεν πεδιάδας φρυγανοσκεπεῖς, καὶ πέριξ ἡμῶν, μέχρις οὗ ἡ ὄρασις ἐξετείνετο, ἐβλέπομεν μόνον λόφους στρογγύλους, ἔχοντας τὰς κορυφὰς φαλακράς.

Ὅλως διόλου ἄλλην ιδέαν εἶχον περὶ ὁδοιποριῶν, καὶ ὅτε ποτὲ εἰς τὰ παιδαριώδη μου δνεῖρα ἐγκατέλειπον τὸ χωρίον μας, περιέτρεχον κατὰ φαντασίαν τόπους ὠραίους, κατ' οὐδὲν ὁμοιάζοντας ἐκείνους οὓς εἶχον ἤδη πρὸ ὀφθαλμῶν μου.

Προσέτι δὲ τότε κατὰ πρῶτον διέτρεχον τόσον δρόμον χωρὶς ν' ἀναπαυθῶ.

Ὁ κύριός μου ἐβάδιζε διὰ μετ' ἄλου κανονικοῦ βήματος, ἔχων τὸν Καρδούλην εἰς τὸν ὦμον ἢ εἰς τὸν σάκκον του, καὶ περὶ αὐτὸν ἔτρε-

χον οἱ σκύλοι χωρὶς νὰ μακρύνωνται παντελῶς.

Ἐνίοτε ὁ Βιτάλης τοῖς ἀπνῆθνε θωπευτικὴν τινα λέξιν, πότε γαλλιστί, πότε εἰς γλῶσσαν τινὰ ἣν δὲν ἐγνώριζον.

Οὐπ' ἐκεῖνος οὐπ' ἐκεῖνοι δὲν ἐφαίνοντο ἐνθυμούμενοι τὴν κούρασιν. Δὲν ἔμπορῶ ὅμως νὰ εἰπῶ τὸ ἴδιον καὶ περὶ ἐμοῦ. Αἱ δυνάμεις μου εἶχον ἐξαντληθῇ. Ὁ φυσικὸς κάματος, προστιθέμενος εἰς τὴν ἠθικὴν ταραχὴν, μὲ κατέβαλλεν ἐντελῶς.

Ἐσυρον τοὺς πόδας μου, καὶ μετὰ πολλοῦ κόπου ἐδυνάμην ν' ἀκολουθήσω τὸν κύριόν μου. Δὲν ἐτόλμων ὅμως νὰ τῷ ζητήσω νὰ σταθῶμεν.

— Τὰ ξύλινα σου κρούπελα, μοι εἶπε, σ' ἐνοχλοῦν. Ὅταν φθάσωμεν εἰς Ἰσσελ, θὰ σοὶ ἀγοράσω δερμάτινα πέδιλα.

Αἱ λέξεις αὗται ἀνεζωογόνησαν τὸ θάρρος μου.

Τῷ ὄντι πέδιλα ἦσαν πάντοτε ἡ ἐνθερμοτάτη ἐπιθυμία μου. Ὁ υἱὸς τοῦ παρέρου, καὶ προσέτι καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ξενοδόχου εἶχον πέδιλα, καὶ τὴν κυριακὴν, ὅταν ἤρχοντο εἰς τὴν λειτουργίαν, ἐγλύστρων ἀφόφως εἰς τῆς ἐκκλησίας τὰ μάρμαρα, ἐν ᾧ ἡμῶν τῶν χωρικῶν τὰ κρούπελα ἀπετέλουν φοβερὸν κρότον.

— Τὸ Ἰσσελ, εἶναι ἀκόμη μακρὰν;

— Κρυγὴ τῆς καρδίας σου, εἶπεν ὁ Βιτάλης γελῶν. Ἐπιθυμεῖς λοιπὸν, παιδί μου, πολὺ ν' ἀποκτήσῃς πέδιλα; Αἱ! σὲ ὑπόσχονται νὰ σοὶ δώσω, καὶ νὰ ἔχουν ἀπὸ κάτω καρφία. Καὶ ὑπόσχονται ἀκόμη νὰ σοὶ δώσω καὶ βρακίον ἀπὸ κατυφέν, καὶ ἐπενδύτην καὶ πῖλον. Ἐλπίζω ὅτι τοῦτο θὰ ξηράνῃ τὰ δάκρυά σου, καὶ θὰ σοὶ δώσῃ πόδας διὰ τὰς ἐξ λεύγας ὅσαι ἀκόμη μᾶς μένουσι.

Πέδιλα μὲ καρφία! Ἡμῖν ὅλος ἐκτὸς ἐμαυτοῦ. Μέγιστον πρᾶγμα ἦσαν δι' ἐμὲ τὰ πέδιλα· ὅταν ὅμως ἤλθουσα ὅτι θὰ ἔχουν καὶ καρφία, ἐλησμώνησα τὴν λύπην μου.

Ὅχι, βεβαίως ὄχι, ὁ κύριός μου δὲν ἦτον κακὸς ἀνθρώπος.

Κακὸς ἀνθρώπος θὰ παρετήρει ποτὲ ὅτι τὰ ξύλινα κρούπελα μὲ ἠνώχλουν;

Πέδιλα! πέδιλα μὲ καρφία! Βρακίον κατυφέν! καὶ ἐπενδύτην! καὶ πῖλον!

Ὡ! ἂν ἡ μάνα Βαρβερίνα μ' ἐβλεπε, πῶς θὰ ἦτον εὐχαριστημένη, πῶς θὰ ἐκόμπασε δι' ἐμὲ!

Τί δυστυχία ὅτι τὸ Ἰσσελ ἀπέειχεν ἀκόμη τόσον!

Ἀλλ' ἂν καὶ τὰ πέδιλα καὶ τὸ βρακίον τοῦ κατυφέν ἦσαν εἰς τὸ πέρας τῶν ἐξ λευγῶν ὅσαι ἀκόμη μᾶς ἔμενον, μοι ἐφάνη ὅτι θὰ μοι ἦτον ἀδύνατον νὰ περιπατήσω τόσο μακρὰν.

Εὐτυχῶς ὅμως ὁ καιρὸς ἦλθεν εἰς βοήθειάν μου.

Τὸν οὐρανὸν, αἰθρίον ὅτε ἀνεχωρήσαμεν, ἐκάλυψαν κατ' ὀλίγον τεφρόχροα σύννεφα, καὶ μετ' ὀλίγον λεπτὴ ψυχάλα ἤρχισε, καὶ δὲν ἔπαυσεν.

Ὁ Βιτάλης ἐπροστατεύετο ἱκανῶς ὑπὸ τὴν

ἀρνακίδα του, καὶ εἰς αὐτὴν κατέφυγε καὶ ἐκρύβη καὶ ὁ Καρδούλης ἅμα ἠσθάνθη τὴν πρῶτην τῆς βροχῆς βανίδα. Ἀλλ' οἱ κύνες κ' ἐγὼ δὲν εἶχομεν πῶς νὰ καλυφθῶμεν, καὶ μετ' ὀλίγον ἡ βροχὴ μᾶς εἶχε διαπεράσει. Καὶ οἱ μὲν κύνες ἠδύναντο ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ν' ἀποτινάσσωσι τὰς σταγόνας ἀπὸ τοῦ δερματός των· ἀλλ' ἐγὼ δὲν εἶχον τὸ φυσικὸν βοήθημα τοῦτο, καὶ ἐπεριπάτου παγόνων καὶ πιεζόμενος ὑπὸ τὸ βάρος τῶν καθύργων μου ἐνδυμάτων.

— Εἶσαι ὑποκείμενος εἰς καταρρόην; μὲ ἠρώτησεν ὁ κύριός μου.

— Δὲν ἠξεύρω. Δὲν ἐνθυμοῦμαι ποτὲ νὰ εἶχον καταρρόην.

— Καλὸν τοῦτο, πολὺ καλόν. Βλέπω, ἔχεις καὶ τὰ καλὰ σου. Δὲν θέλω ὅμως νὰ σ' ἐκθέσω ἀνωφελῶς. Δὲν προχωροῦμεν περισσότερον σήμερον. Ἴδου αὐτὸ τὸ χωρίον ἐμπρὸς μας. Ἐκεῖ θὰ διανυκτερεύσωμεν.

Ἐσυνδοχεῖται ὅμως δὲν ὑπῆρχεν εἰς τὸ χωρίον, καὶ οὐδεὶς ἤθελε νὰ δεχθῇ εἰς τὴν καλύβην του εἶδος ἐπαίτου, σύροντος κατόπιν του ἐν παιδίον, καὶ τρεῖς λασπωμένους σκύλους.

— Δὲν ὑπάρχει ἐδῶ κατάλυμα, μᾶς ἔλεγον.

Καὶ μᾶς ἐκλείον τὴν θύραν. Μάτην ἐκρούομεν θύραν μετὰ θύραν· καμία δὲν ἠνοίγετο.

Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ διατρέξωμεν ἀκόμη, χωρὶς ν' ἀναπαυθῶμεν τὰς τέσσαρας λεύγας μέχρι τοῦ Ἰσσελ; Ἡ νύξ ἐπήρχετο, ἡ βροχὴ μᾶς ἐπάγονε, καὶ τοὺς πόδας μου ἐγὼ ἠσθανόμην ξηρούς ὡς ξύλα.

Ὡ! τὸν οἶκον τῆς μάνας Βαρβερίνας.

Τέλος εἰς χωρικὸς, ἐλεημονέστερος τῶν ἄλλων, συγκατένευσε νὰ μᾶς ἀνοίξῃ τὸν ἀχυρῶνά του· πρὶν ὅμως μᾶς ἐπιτρέψῃ νὰ ἐμβῶμεν, μᾶς ἐπέβαλε τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ νὰ μὴ ἀνάψωμεν φῶς.

— Δός μοι τὰ πύργανά σου, εἶπεν εἰς τὸν Βιτάλην· θὰ σοὶ τ' ἀποδώσω αὐτίον εἰς τὴν ἀναχώρησίν σας.

Τοῦλάχιστον εἶχομεν στέγην ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν μας, καὶ ἡ βροχὴ δὲν μᾶς ἐπιπτεν εἰς τὸ σῶμα.

Ὁ Βιτάλης ἦτον ἀνθρώπος προνοητικὸς, καὶ ποτὲ δὲν ὥδοιπόρει χωρὶς ἐφοδίων. Εἰς τὴν στρατιωτικὴν πῆραν ἦν ἔφερν εἰς τοὺς ὄμους του ὑπῆρχε μέγα τεμάχιον ἄρτου. Τοῦτο διήρπεν εἰς τέσσαρα.

Τότε κατὰ πρῶτον εἶδον πῶς διετῆρει τὴν ὑποταγὴν καὶ τὴν πειθαρχίαν εἰς τὸν θιασόν του.

Ὅτε περιφερόμεθα ἐκ θύρας εἰς θύραν ζητοῦντες κατάλυμα, ὁ Ζερβίνος εἰσῆλθεν εἰς μίαν οἰκίαν, καὶ ἐξῆλθε σχεδὸν ἀμέσως, ἔχων τεμάχιον ξηροῦ ἄρτου εἰς τοὺς ὀδόντας. Ὁ Βιτάλης μίαν μόνην λέξιν εἶπε·

— Τὸ ἐσπέρας, Ζερβίνε.

Δὲν ἐσυλλογιζόμην πλέον αὐτὴν τὴν κλοπὴν,

ὅταν, καθ' ἣν ὥραν ὁ κύριος ἡμῶν ἔκοπτε τὸν ἄρτον, εἶδον τὸν Ζερβίνον λαμβάνοντά ἐκφρασιν σκυθρωπὴν.

Ἐκαθήμεθα εἰς δέματα πτέρης, ὁ Βιτάλης καὶ ἐγὼ πλησίον ἀλλήλων, ὁ Καρδούλης μεταξὺ ἡμῶν, καὶ οἱ τρεῖς κύνες ἴσταντο κατ' ἀράδα ἐμπρὸς ἡμῶν, ὁ Κάπης καὶ ἡ Δόλση τὸ βλέμμα ἀτενὲς ἐπὶ τοῦ κυρίου των, ὁ δὲ Ζερβίνος κλί- νων τὴν μύτην πρὸς τὴν γῆν, καὶ ὑπτία ἔχων τ' αὐτία.

— Ὁ κλέπτης νὰ ἐξέλθῃ τῆς γραμμῆς, εἶπεν ὁ Βιτάλης ὡς πρόσταγμα, καὶ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν γωνίαν. Ὁ κοιμηθὴς γὰρ νὰ δειπνήσῃ.

Καὶ ἀμέσως ὁ Ζερβίνος ἀφῆκε τὴν θέσιν του, καὶ ἔρπων μᾶλλον ἢ βαδίζων ἐπῆγε καὶ ἐκρύβη εἰς τὴν γωνίαν ἣν τῷ ἔδειξεν ἡ χεὶρ τοῦ κυρίου του. Ἐχώθη δ' ὅλος ὑπὸ τὰς πτέρας, καὶ δὲν τὸν εἶδομεν πλέον, ἀλλὰ τὸν ἠκούομεν πνέοντα, καὶ ὑποκώπως μινυρίζοντα μετὰ παραπόνων.

Μετὰ δὲ τὴν ἐκτέλεσιν ταύτης τῆς καταδί- κης, ὁ Βιτάλης μοι ἔδωκε τὸν ἄρτον μου, καὶ τρώγων τὸν ἐδικόν του, διένειμε κατὰ μικρὰ τεμάχια τὰς μερίδας τοῦ Καρδούλη, τοῦ Κάπης καὶ τῆς Δόλσης.

Κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας τῆς διαμονῆς μου πλησίον τῆς μάνας Βαρβερίνας εἰς εὐζωίαν βεβαίως δὲν εἶχον συνηθίσει. Οὐχ ἦτον ἡ με- ταβολὴ τῆς διαίτης μοι ἐφάνη δεινὴ.

Ἄ! πόσον ὁ θερμὸς ζωμὸς θν μᾶς ἐμαγεύρευσεν ἡ μάνα Βαρβερίνα καθ' ἐσπέραν, θὰ μοι ἐφαί- νετο τώρα καλὸς, καὶ ἄς μὴ εἶχε καὶ βούτυρον!

Πόσον εὐάρεστος θὰ μοι ἦτον ἡ γωνία μου παρὰ τὴν ἐστίαν! Μετὰ πόσης εὐχαριστήσεως θὰ ἔμβαινον εἰς τὸ στρῶμά μου, ἀναβιδάζων τὸ πέ- πλωμα ὡς τὴν μύτην!

Ἀλλὰ φεῦ! ποῦ τώρα στρῶμα, ποῦ πέπλω- μα; Εὐτυχεῖς ἀκόμη ὅτι εὐρομεν καὶ τὰς πτέ- ρας ἐκείνας διὰ ν' ἀπλωθῶμεν εἰς αὐτάς.

Καταπηδημένος, πονῶν τοὺς πόδας, διότι τοὺς εἶχον ἐκδᾶρει τὰ κρούπελα, ἔτρεμον ὅλος ὑπὸ ψύχους εἰς τὰ κάθυγρά μου ἐνδύματα.

Εἶχεν ἐντελὲς νυκτώσει, καὶ ὑπνον δὲν εἶχον.

— Κτυποῦν τὰ δόντια σου, εἶπεν ὁ Βιτάλης. Κρούνεις;

— Ὀλίγον.

Τότε ἤκουσα ν' ἀνοίγῃ τὸν σάκκον του.

— Τὸ ἱματιοφυλάκιόν μου, εἶπε, πλούσιον δὲν εἶναι. Ἰδοὺ ὅμως ἐδῶ στεγνὸν ὑποκάμισον, καὶ ὁ ὑπενδύτης αὐτός. Ἐβγάλε τὰ ὑγρά σου ἐνδύμα- τα, καὶ λάβε τ' αὐτά. Ἐπειτα χώσου ὑπὸ τὰς πτέρας, καὶ μετ' ὀλίγον θὰ ζεσταθῇς καὶ θ' ἀπο- κοιμηθῇς.

Ἀλλὰ δὲν ἐξεστάθην τόσον ταχέως ὅσον ὁ Βιτάλης ἐνόμιζε. Πολλάκις ἐστρεφόμην δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ εἰς τὰς πτέρας μου, καὶ οἱ πόνοι τοῦ σώματος καὶ ἡ θλίψις τῆς ψυχῆς δὲν μ' ἄ- φηνον νὰ κοιμηθῶ.

Εἰς τὸ ἐξῆς λοιπὸν αὐτὴ θὰ ἦτον ἡ τύχη μου πάντοτε, νὰ περιπατῶ ἄνευ στιγμῆς ἀναψυχῆς ὑπὸ τὴν βροχὴν, νὰ κοιμῶμαι εἰς ἀχυρῶνας, νὰ τρέμω ἐκ τοῦ ψύχους, ὡς μόνον δειπνὸν νὰ ἔχω ὀλίγον ἄρτον ξηρὸν, κἀνένα εἰς θν νὰ εἰπῶ τὰ παραπόνά μου, κἀνένα θν ν' ἀγαπῶ; Καὶ ποτὲ πλέον ἡ μάνα Βαρβερίνα;

Ἐνῶ ταῦτα τεθλιμμένος ἐσυλλογιζόμην, ἔ- χων τὴν καρδίαν βαρεῖαν καὶ δεδακρυμένους τοὺς ὀφθαλμούς, ἤσθάνθην θερμὴν πνοὴν εἰς τὸ πρόσωπόν μου.

Ἐκτείνας δὲ τὴν χεῖρα, ἀπῆντησα τὸ βαθύ- τριχον δέριμα τοῦ Κάπης.

Εἶχε πλησιάσει ἀσφύτως εἰς ἐμὲ, καὶ προ- χωρῶν μετὰ προφυλάξεως εἰς τὰς πτέρας, μ' ἐ- μύριζεν, ἐλαφρῶς μυκτηρίζων. Ἡ ἀναπνοή του διήρχετο ἐπὶ τοῦ προσώπου καὶ διὰ τῶν τρι- χῶν μου.

Τί ἤθελε;

Μετ' ὀλίγον ἠπλώθη εἰς τὰς πτέρας πλησίον μου, καὶ ἤρχισε νὰ μοῦ γλύφῃ τὴν χεῖρα.

Συγκινηθεὶς διὰ τὴν θωπείαν του ταύτην ἀ- νεσηκώθην, καὶ τὸν ἐφίλησα εἰς τὸ ψυχρὸν βύγ- χος του.

Τότε ἀφῆκε μικρὰν φωνὴν ὑπόκωπον, καὶ ἔ- πειτα ἔθηκε τὸν ἐμπρόσθιον πόδα του εἰς τὴν χεῖρά μου, καὶ πλέον δὲν ἐκινήθη.

Τότε ἐλησμονήσα καὶ λύπας καὶ κάματος. Ὁ λαιμός μου ἐξεσφίχθη, ἤρχισα ἐλευθερώτερον ν' ἀναπνέω. Δὲν ἤμην πλέον μόνος εἰς τὸν κόσμον, καὶ εἶχον φίλον.

ΣΤ'

Ἡ ἐναρξὶς μου.

Τὴν ἐπαύριον ἐκινήσαμεν ἐνωρίς.

Ἡ βροχὴ εἶχε παύσει. Ὁ οὐρανὸς ἦτον κυα- νοῦς· τὴν νύκτα εἶχε φυσήσει ἄνεμος δροσερός· καὶ σχεδὸν στεγνώσει τὴν λάσπην. Τὰ πτηνὰ ἔψαλλον φαιδρῶς εἰς τοῦ δρόμου τοὺς θάμνους, καὶ οἱ κύνες ἔτρεχον σκιρτῶντες περὶ ἡμῶν. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὁ Κάπης ὠρθοῦτο εἰς τοὺς ὀπισθίους τοῦ πόδας, καὶ μοι ἔστελλεν εἰς τὸ πρόσωπον δύο ἢ τρεῖς ὑλακὰς, ὧν ἐνόουν ἄριστα τὴν σημασίαν.

— Θάρρος, θάρρος! μοι ἔλεγον.

Διότι ὁ Κάπης ἦτον νοημονέστατος κύων, τὰ πάντα ἐννοῶν, καὶ πάντοτε καταληπτῶς ἐκφρά- ζων ὅ,τι ἤθελε νὰ εἰπῇ. Πολλάκις ἤκουσα περὶ αὐτοῦ ὅτι μόνον ὁ λόγος τῷ ἔλειπεν, ἀλλ' αὐτὴ δὲν ἦτον ἡ γνώμη μου. Εἰς τὴν οὐράν του καὶ μόνον ὑπῆρχε περισσότερον πνεῦμα καὶ περισ- σότερα εὐγλωττία παρὰ εἰς τὴν γλῶσσαν καὶ τοὺς ὀφθαλμούς πολλῶν ἀνθρώπων. Ὅπως δὴ- ποτε τοῦ λόγου ποτὲ δὲν ὑπῆρξεν ἀνάγκη μεταξὺ αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ. Ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας ἐνο- ούμεθα ἄριστα.

Ἐπειδὴ ποτὲ πρὶν δὲν εἶχον ἐξέλθῃ τοῦ χω- ρίου μου, περίεργος ἤμην νὰ ἰδῶ μίαν πόλιν.

Ὁρεῖλω ὅμως νὰ ὁμολογήσω ὅτι ἡ Ὑσσελ δὲν μ' ἐθάμβωσε. Αἱ ἀρχαῖαι πυργῶται οἰκίαι τῆς, εὐδαίμονας ἴσως καθιστῶσαι τοὺς ἀρχαιο- λόγους, ἐμὲ μὲ κατέλειπον ἐντελῶς ἀδιάφορον.

Ἀληθὲς ὅμως εἶναι ὅτι τὰς οἰκίας ταύτας δὲν ἔβλεπον ὑπὸ τὴν γραφικὴν αὐτῶν ἔποψιν.

Μία μόνη ἰδέα ἐπλήρου τὴν κεφαλὴν μου καὶ ἐσκοτίζε τοὺς ὀφθαλμούς μου, ἡ καὶ δι' ἐν καὶ μόνον τοὺς καθίστα ὀξυδερκεῖς, ἐν ὑποδηματο- ποιεῖον.

Τὰ πέδιλά μου! Ὁ Βιτάλης μοι τὰ εἶχεν ὑ- ποσχεθῇ· ἡ ὥρα ἦλθε νὰ τὰ φορέσω.

Ποῦ ἦτον τὸ μακάριον ἐργαστήριον ὅπου ἐ- πωλοῦντο;

Αὐτὸ τὸ ἐργαστήριον ἐζήτουν. Ὅλα τ' ἄλλα, πυργίσκοι, ἀψίδες ὀξύτητοι, κίονες, δὲν μ' ἐν- διέφερον οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον.

Διὰ τοῦτο καὶ τὸ μόνον ἀντικείμενον ὃ ἐνθυ- μοῦμαι εἰς Ὑσσελ εἶναι ἐν ἐργαστήριον σκοτει- νόν, καπνισμένον, κείμενον πλησίον τῶν ἀποθη- κῶν τῆς ἀγορᾶς. Εἰς τὸ παράθυρόν του εἶχεν ἐκτεθειμένα ὅπλα πεπαλαιωμένα, παλαιὸν ἐν- δυμα ἔχον χρυσοῦν σειρίτιον εἰς τὰς ῥαφὰς καὶ ἀργυρὰς ἐπωμίδας, πολλοὺς λύχνους, καὶ εἰς κα- λάθια διάφορα σιδηρικά, πρὸ πάντων κλειδαριάς καὶ κλειδιά ἐσκωριασμένα.

Κατέβημεν τρεῖς βαθμίδας διὰ νὰ εἰσέλθωμεν, καὶ εὐρέθημεν εἰς μεγάλην αἴθυσαν, ὅπου τὸ ἡ- λιακὸν φῶς βεβαίως ποτὲ δὲν εἶχεν εἰσχωρήσει ἀφ' ὅτου ἡ στέγη ἐτέθη εἰς τὴν οἰκίαν.

Πῶς πέδιλα, πράγμα τόσον ὥραϊον, ἦτον δυ- νατὸν νὰ πωλῶνται εἰς μέρος τόσον βδελυρόν;

Ὁ Βιτάλης ὅμως ἤξευρε τί ἔκαμεν ὅταν ἦλθεν εἰς αὐτὸ τὸ ἐργαστήριον, καὶ μετ' οὐ πολὺ εἶχον τὴν εὐδαιμονίαν νὰ ὑποδεθῶ πέδιλα ἔχοντα καρ- φία σιδηρὰ, καὶ βαρύνοντα τοῦλάχιστον δεκά- κλις ὅσον τὰ ξύλινα κρούπελά μου.

Ἡ ἐλευθεριότης δὲ τοῦ κυρίου μου δὲν περιω- ρίσθη εἰς τοῦτο καὶ μόνον, ἀλλὰ μετὰ τὰ πέδιλα μ' ἠγόρασεν ἔνδυμα βραχὺ ἐκ κατυφῆ κυανοῦ, περισκελίδα ἐξ ἐριούχου, καὶ πῖλον, ὅ,τι μοι εἶ- χεν ὑποσχεθῇ.

Κατυφὲν ἐγὼ, ὅστις ποτὲ ἄλλο δὲν εἶχον φο- ρεῖν παρὰ χονδρὸν πανίον! Πέδιλα! πῖλον ἐγὼ ὅστις ὡς τότε τὰ μαλλία μου μόνον εἶχον κά- λυμμα τῆς κεφαλῆς μου! Δὲν ἔμενεν ἀμφισβη- λία ἦτον ὁ ἄριστος ἀνθρώπος τοῦ κόσμου ὁ Βιτάλης αὐτός, ὁ ἐλευθεριώτερος καὶ ὁ πλουσιώτερος.

Ναὶ μὲν ὁ κατυφὲς ἦτον πατημένος, καὶ τε- τριμμένος τὸ ἐριούχον τῆς περισκελίδος· οὕτε δὲ μοι ἦτον εὐκόλον νὰ εἰπῶ τί ἦτον τὸ ἀρχι- κὸν χρῶμα τοῦ πῖλου, μεθ' ὅσα ὑπέστη ἐκ βρο- χῶν καὶ κονιορτοῦ· ἀλλ' ἡ τόση των πολυτέλεια μ' ἐξέθάμβου, καὶ δὲν ἔβλεπον τὰς ἀτελεῖας αἰ- τινες ἐκρύπτοντο ὑπ' αὐτῶν τὴν λαμπρότητα.

Ἀνυπόμονος ἤμην νὰ φορέσω τὰ ὥραϊα αὐτὰ ἐνδύματα· ἀλλὰ πρὶν μοι τὰ δώσῃ ὁ Βιτάλης

ἐπέφερον εἰς αὐτὰ ἀλλοιώσεις τινὰς αἰτίνες μ' ἐξέπληξαν καὶ μ' ἐλύπησαν.

Ὅταν ἐπεστρέψαμεν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, ἔλα- βεν ἐκ τοῦ σάκκου τοῦ τοῦ φαλλίδιον, καὶ ἐκοψε τοὺς πόδας τῆς περισκελίδος μου ὡς τὰ γόνατα.

Ἰδὼν δὲ ὅτι ἔμενον ἐκτεπληγμένους ἐμπρὸς του,

— Τοῦτο γίνεται, μοι εἶπε, μόνον διὰ νὰ μὴ μοιάζῃς ὅλον τὸν κόσμον. Εἴμεθα εἰς τὴν Γαλ- λίαν, ἐπομένως σ' ἐνδύω ὡς Ἰταλόν· ἂν ὑπάγω- μεν εἰς τὴν Ἰταλίαν, καὶ δὲν εἶναι ἀπίθανον, θὰ σ' ἐνδύσω ὡς Γάλλον.

Ἐπειδὴ ὅμως καὶ ἡ ἐξήγησις αὕτη δὲν ἔπαυε τὴν ἐκπληξίν μου, ἐξηκολούθησε.

— Τί εἴμεθα ἡμεῖς; Εἴμεθα καλλιτέχναι. Δὲν εἶναι ἀλήθες; Εἴμεθα ἡθοποιοί, καὶ μόνον ἡ ὄψις μας πρέπει νὰ προκαλῇ τὴν περιέργειαν. Νομί- ζεις ὅτι ἂν ἐπηγαίνομεν εἰς τὴν πλατεῖαν ἐν- δεδυμένοι ὡς σὶ ἄλλοι πολῖται ἢ οἱ χωρικοί, θὰ ἐγύριζε κἀνείς νὰ μᾶς ἰδῇ, θὰ ἐστέκετο ἐμπρὸς μας; Κἀνείς· δὲν λέγω καλὰ; Μάθε λοιπὸν ὅτι εἰς τὴν ζωὴν ἀπαραίτητον εἶν' ἐνίοτε τὸ δοκεῖν, δηλαδὴ ὅχι μόνον νὰ εἴμεθα, ἀλλὰ καὶ νὰ φαί- νώμεθα. Αὐπηρὸν εἶναι ἴσως τοῦτο, ἀλλὰ δὲν ἐ- ξαρτᾶται ἀπὸ ἡμᾶς νὰ τὸ μεταβάλλωμεν.

Ἰδοὺ πῶς, ἐν ᾧ ἤμην Γάλλος τὸ πρῶτ', ἔγινα Ἰταλὸς πρὸ τῆς ἐσπέρας.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ περισκελὶς μου ἐφθανε μόνον ὡς τὰ γόνατα, ὁ Βιτάλης μοι ἔδωσε τὰ περιπόδια δι' ἐρυθρῶν ταινιῶν σταυροειδῶς περὶ ὅλην τὴν κνήμην. Εἰς δὲ τὸν πῖλον μου περιεσταύρωσεν ἐπίσης διαφόρους ταινίας, καὶ τὸν ἐκόσμησε διὰ δέσμης ψευδῶν ἀνθεῶν.

Δὲν ἤξεύρω πῶς ἄλλοι θὰ μ' εὕρισκον, ἀλλ' εἰλικρινῶς πρέπει νὰ εἰπῶ ὅτι ἐγὼ εὕρισκον τὸν ἑαυτόν μου λαμπρόν. Καὶ οὕτω πρέπει νὰ ἦτον, διότι ὁ φίλος μου Κάπης, ἀφ' οὗ πολλὴν ὥραν μὲ παρετήρησε, μοι ἐξέτεινε τὸν πόδα ὡς εὐ- χαριστήριον.

Ἡ ἐγκρίσις δὲ τοῦ Κάπης εἰς τὴν μεταμόρ- φωσίν μου μ' ἐγαροποίησε πρὸ πάντων, διότι ἐν ᾧ ἐνεδύομην τὰ νέα φορέματα, ὁ Καρδούλης ἐ- κάθησεν ἀντικρὺ μου, καὶ ἐμμεῖτο ὅλα μου τὰ κινήματα ἐπὶ τὸ ὑπερβολικώτερον. Ἀφ' οὗ δ' ἐ- τελείωσεν ἡ μεταμρφώσις μου, ἔθεσε τὰς χεῖράς του εἰς τὰ δύο πλευρά του, ἔκλινε τὴν κεφα- λὴν του ὀπίσω, καὶ ἤρχισε νὰ γελᾷ ἐκπέμπων μικρὰς σαρκαστικὰς φωνάς.

ἤκουσα λεγόμενον ὅτι εἶναι σπουδαῖον ἐπι- στημονικὸν ζήτημα ἂν γελῶσιν οἱ πίθηκες. Φρονῶ δὲ ὅτι οἱ τὸ ζήτημα τοῦτο προβάλλοντες εἰσι ὁμοί τοῦ σπουδαστήριου, ποτὲ μὴ φρον- τίσαντες τοὺς πίθηκας νὰ σπουδάσωσι. Ἐγὼ δ' ὅστις πολὺν χρόνον ἐζῆσα ἐν οἰκειότητι μετὰ τοῦ Καρδούλη, δύναμαι νὰ βεβαιώσω ὅτι ἐγέλα, καὶ πολλάκις μάλιστα κατὰ τρόπον ταπεινω- τικὸν δι' ἐμὲ. Βεβαίως ὁ γέλως του δὲν ἦτον ἐν- τελὲς ὁμοιος πρὸς τὸν τοῦ ἀνθρώπου· ἀλλ' ὅτε

συμβάν τι προῦκλει τὴν εὐθυμίαν του, αἱ γωνίαι τοῦ στόματός του ἐσύροντο πρὸς τὰ ὀπίσω, τὰ βλέφαρά του ἐπύσσοντο, αἱ σταγόνες τοῦ ἐκινούντο ταχέως, καὶ οἱ μέλανες ἐφαινοῦντο ἐπὶ τῶν φρυγῶν, ὡς μὲντοι ἀνδρὶς ἐπὶ αὐτῶν.

— Ἀλλὰς τὰ χαρακτηριστικὰ ταῦτα σημεῖα τοῦ γέλως ταχέως ἔλαβον ἀφορμὴν νὰ τὰ παρρησιάζω παρ' αὐτῷ κατὰ τρόπον λίαν προσβάλλοντα τὴν φιλαυτίαν μου.

— Ἀρ' οὐ τώρα λοιπὸν ἐστολίσθης, μοι εἶπεν ὁ Βιτάλης ὅταν μὲ εἶδε νὰ φορέσω καὶ τὸν πῖλον μου, καὶ οὐδὲ ν' ἀρχίσωμεν τὴν ἐργασίαν, διότι αὐριοὶ εἶναι ἡμέρα ἀγορᾶς, καὶ ἀνάγκη νὰ δώσωμεν μεγάλην παράστασιν, εἰς ἣν θὰ κάμῃς τὴν ἐναρξίν σου.

Τὸν ἠρώτησα τί ἐννοεῖ λέγων ὅτι θὰ κάμω τὴν ἐναρξίν μου, καὶ μοι εἶπεν ὅτι θὰ παρουσιάσῃ κατὰ πρῶτον εἰς τὸ δημόσιον καὶ θὰ παρρησιάζω κωμωδίαν.

— Αὐριοὶ, εἶπε, θὰ εἶναι ἡ πρώτη παράστασίς μας, καὶ σὺ θὰ παρρησιάζῃς μετὰ τῶν ἄλλων. Πρέπει λοιπὸν νὰ ἐπαναλάβῃς τὴν τὸ μέρος τὸ διὰ σὲ προσδιωρισμένον.

Ἡ ἐκπληξὶς ὅμως ἥτις ἐξωγραφίζετο εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου τῷ ἐξήγησεν ὅτι δὲν τὸν ἐννοῶ.

— Μέρους λέγων ἐννοῶ ὅτι θὰ ἔχῃς σὺ νὰ κάμῃς εἰς τὴν παράστασιν. Δὲν σ' ἐπῆρα μετ' ἐμοῦ μόνον διὰ νὰ σοὶ δώσω τὴν εὐχαρίστησιν μακρῶν περιπάτων. Πρὸς τοῦτο δὲν εἶμαι ἀρκετὰ πλούσιος. Σ' ἔχω διὰ νὰ ἐργάζεσαι ἡ δ' ἐργασία σου θὰ συνίσταται εἰς τὸ νὰ παριστάνῃς κωμωδίαν μετὰ τῶν σκύλων μου καὶ μετὰ τοῦ Καρδούλη.

— Ἀλλὰ δὲν ἤξεύρω νὰ παριστάνω κωμωδίαν, ἀνέκραξα περιφροῦς.

— Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ σὲ διδάξω. Ἐννοεῖς ὅτι ἐκ φύσεως δὲν περιπατεῖ ὁ Κάπης μετὰ τῶν χάριτος εἰς τοὺς δῶν ὀπισθίους τοῦ πόδας, οὔτε πρὸς ἰδίαν τῆς εὐχαρίστησιν χορεύει ἡ Δόλση εἰς τὸ σχοινίον. Ὁ Κάπης ἐδιδάχθη νὰ ἵσταται ὀρθὸς εἰς τοὺς ὀπισθίους πόδας, καὶ ἡ Δόλση ἐδιδάχθη νὰ χορεύῃ εἰς τὸ σχοινίον. Καὶ μάλιστα πολὺ καὶ πολὺν χρόνον ἐργάσθησαν διὰ ν' ἀποκτήσωσι τὰ προτερήματα ταῦτα, ὡς καὶ τ' ἄλλα, ὅσα τοὺς ἀναδεικνύουσι σήμερον ἐπιτηδείους ἡθοποιοὺς. Καὶ σὺ λοιπὸν πρέπει νὰ ἐργασθῇς διὰ νὰ μάθῃς ὅσα μέρη ἔχεις νὰ παριστάνῃς μετ' αὐτῶν. Ἄς ἀρχίσωμεν τὴν ἐργασίαν μας.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἶχον ιδέας ὅπως διόλου ἀφελεῖς περὶ ἐργασίας. Ἐνόμιζον ὅτι ἐργάζεται μόνον ὅστις καλλιεργεῖ τὴν γῆν, σχίζει ξύλα, πελεκᾷ πέτρας· ἄλλα τι δὲν ἐφανταζόμην.

— Θὰ παρρησιάζωμεν, ἐξηκολούθησεν ὁ Βιτάλης, δράμα ὀνομαζόμενον «Ὁ ὑπὸ τῆς τοῦ Κ. Καρδούλη», ἢ «ἐκ τῶν δύο τὸ μᾶλλον ζῶον

δὲν εἶναι τὸ νομιζόμενον». Ἰδοὺ ἡ ὑπόθεσις. Ὁ Κ. Καρδούλης εἶχε μέχρι τοῦδε ὑπηρετήν ὅστις τὸν γυμνασίου πολὺ. Ὁ ὑπὸ τῆς οὗτος εἶναι ὁ Κάπης. Ἀλλ' ὁ Κάπης ἐγέρθη, καὶ ὁ Κ. Καρδούλης θέλει νέον ὑπηρετήν. Ὁ Κάπης φωνάζει νὰ τῷ τὸν εὐρὺ. Δὲν προτείνει ὅμως κύναν ὡς διάδοχόν του, ἀλλ' ἐν παιδάριον χωρικοῦ ὀνομαζόμενον Ρερὴν.

— Καθὼς ἐγὼ ὀνομάζομαι;

— Ὅχι καθὼς ὀνομάζεσαι, ἀλλὰ σὲ τὸν ἴδιον.

Ἐρχεσαι ἀπὸ τὸ χωρίον σου, διὰ νὰ γίνῃς ὑπὸ τῆς τοῦ Κ. Καρδούλη.

— Οἱ πίθηκες δὲν ἔχουν ὑπηρετάς.

— Εἰς τὰς κωμωδίας ἔχουν. Ἐρχεσαι λοιπὸν, καὶ ὁ Κ. Καρδούλης σὲ βλέπει καὶ εὐρίσκει ὅτι φαίνεται ἀνόητος.

— Πολὺ νόστιμον τοῦτο δὲν εἶναι.

— Τί σὲ μέλλει; Εἶναι μόνον διὰ νὰ κάμωμεν νὰ γελάσῃ ὁ κόσμος. Ἀλλὰ φαντάσου καὶ ὅτι ἔρχεσαι τῷ ὄντι εἰς ἐνὸς κυρίου διὰ νὰ γίνῃς ὑπὸ τῆς, καὶ ὅτι σοὶ λέγουν φέρ' εἰπεῖν νὰ στρώσῃς τὴν τράπεζαν. Ἰδοὺ μάλιστα ἐδῶ μία τράπεζα. Αὐτὴν θὰ μεταχειρισθῇ εἰς τὰς παρρησιάζσεις μας. Ἐλα. Βάλε τὰ πινάκια.

Εἰς τὴν τράπεζαν αὐτὴν ὑπῆρχον πινάκια, ἐν ποτήριον, ἐν μαχαιροπήρουνον καὶ τραπέζομαδύλον.

Πῶς ἔπρεπε νὰ τὰ βάλω ὅλ' αὐτά;

Τοῦτο ἠρώτων κατ' ἐμαυτὸν, καὶ ἱστάμην ἔχων τεταμένās τὰς χεῖρας, σκύπτων ἐμπρὸς, τὸ στόμα χάσκον, καὶ δὲν ἤξευρον ποῦ ν' ἀρχίσω. Ὁ κύριός μου ἐχειροκρότησε ξεκαρδίζόμενος.

— Εὐγε, εἶπεν, εὐγε! Ἐξαίρετα. Ἡ ἐκφρασις τῆς φυσιογνωμίας σου εἶναι θαυμασία. Εἶχον πρὸ σοῦ ἐν ἄλλο παιδάριον. Ἐκεῖνο ἔκαμνε τὸν πονηρὸν, ὡς ἂν ἔλεγε: «ὅθ' ἰδῇτε πῶς ἤξεύρω νὰ προσποιῶμαι τὸ ζῶον». Σὺ δὲν λέγεις τίποτε· σὺ εἶσαι, δὲν προσποιεῖσαι. Ἡ ἀφέλειά σου εἶναι θαυμασία.

— Δὲν ἤξεύρω τί πρέπει νὰ κάμω.

— Διὰ τοῦτο εἶσαι ἐξαίρετος. Αὐριοὶ, μετ' ὀλίγας ἡμέρας, θὰ ἤξεύρῃς ἀριστα τί πρέπει νὰ κάμῃς. Τότε πρέπει νὰ ἐνθυμηθῇς τὴν σημερινὴν σου ἀμνησίαν, καὶ τότε νὰ προσποιῇσαι ὅτι δὲν θὰ αἰσθάνεσαι πλέον. Ἄν ἡμπορῇς τότε νὰ κατορθώσῃς τὴν αὐτὴν φυσιογνωμίαν καὶ τὴν τωρινὴν σου θέσιν, σοὶ ὑπόσχομαι ὅτι θὰ ἐπιτύχῃς πληρέστατα. Τί ἔχεις νὰ παρρησιάζῃς εἰς τὴν κωμωδίαν μου; νέον χωρικόν, ὅστις ποτὲ τίποτε δὲν εἶδε καὶ τίποτε δὲν ἤξεύρει. Ἐρχεσαι εἰς τοῦ πίθηκος, καὶ φαίνεται ἀμαθέστερος καὶ ἀνεπιτηδείότερος παρὰ τὸν πίθηκα. Τοῦτο σημαίνει ὁ τίτλος τοῦ δράματός μου: «Ἐκ τῶν δύο τὸ μᾶλλον ζῶον δὲν εἶναι τὸ νομιζόμενον». Νὰ εἶσαι πλέον ζῶον παρὰ ὁ Καρδούλης, τοῦτο ἔχεις νὰ παρρησιάζῃς. Διὰ νὰ τὸ παρρησιάζῃς κατ' ἐντέλειαν ἀρκεῖ νὰ μείνῃς ὅτι τὴν τὴν εἶσαι· ἐπειδὴ

ὅμως τοῦτο εἶναι ἀδύνατον, πρέπει νὰ ἐνθυμηθῇς τὴν ἡσυχίαν, καὶ νὰ γίνῃς διὰ τῆς τέχνης ὅτι δὲν θὰ εἶσαι πλέον ἐκ φύσεως.

Ὁ ὑπὸ τῆς τοῦ Κ. Καρδούλη δὲν ἦτον μετὰ τὴν κωμωδίαν, καὶ ἡ πρῶτη τῆς δὲν ἦτον καὶ ὑπὲρ τὰ εἰκόσι λεπτὰ τῆς ὥρας. Ἡ προγυμνασία μας ὅμως διήρκεσεν ὑπὲρ τὰς τρεῖς ὥρας, διότι ὁ Βιτάλης ἀπῆτει νὰ ἐπαναλαμβάνωμεν τὸ αὐτὸ δις, τετράκις, δεκάκις, τὰ κυνάρια καὶ ἐγὼ.

Οἱ κύνες εἶχον λησμονήσει μέρη τινὰ τῆς παρρησιάζσεως, καὶ ἀνάγκη ἦτον νὰ τὰ μάθουν ἐκ νέου.

Ἐθαύμασα τότε ἰδὼν τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν πραότητα τοῦ κυρίου μας. Εἰς τὸ χωρίον μας κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον δὲν μετεχειρίζοντο τὰ ζῶα οἱ χωρικοί, ἀλλ' αἱ ὕβρεις καὶ τὰ κτυπήματα ἦσαν αἱ μόναι μέθοδοι τῆς ἀνατροφῆς των.

Ἐκεῖνος δὲ, ὅσον διήρκεσεν αὐτὴ ἡ προγυμνασία, οὔτε ἀπαξ δὲν ἐθύμωσεν· οὔτε ἀπαξ δὲν ἐπρόφερον ὕβριν.

— Αἱ! ἂς ἀρχίσωμεν πάλιν, ἔλεγε σοβαρῶς ὅταν δὲν ἐπετύγγανεν ὅτι ἤθελε. Δὲν κάμνεις καλὰ, Κάπη· δὲν προσέχεις, Καρδούλη. Θὰ μαλώσωμεν.

Τίποτε περισσότερον. Τοῦτο ὅμως ἔχει.

— Αἱ λοιπὸν, μοι εἶπεν ὅταν ἐτελείωσεν ἡ γυμνασία, πιστεύεις ὅτι θὰ μάθῃς νὰ παρρησιάζῃς;

— Δὲν ἤξεύρω.

— Τὸ βαρύνεσαι;

— Ὅχι· διασκεδάζω.

— Τότε λοιπὸν καλὰ εἴμεθα. Εἶσαι εὐφυής, καὶ τὸ καλῆτερον ἴσως, εἶσαι προσεκτικός. Διὰ προσοχῆς καὶ εὐπειθείας ὅλα κατορθώνονται. Ἰδὲ τὰ κυνάρια μου, καὶ παρρησιάζονται πρὸς τὸν Καρδούλην. Αὐτὸς εἶναι ζωηρότερος, ἴσως καὶ εὐφρόνστερος, ὅχι ὅμως ἐπίσης εὐπειθής. Μανθάνει εὐκόλως ὅτι διδάσκεται, ἀλλὰ καὶ ἀμέσως τὸ λησμονεῖ. Προσέτι ποτὲ δὲν κάμνει εὐχαρίστως ὅτι τῷ ζητεῖται. Ἐξανίσταται πάντοτε καὶ ἐναντιοῦται. Οὕτως εἶναι ἡ φύσις του· διὰ τοῦτο δὲν θυμών. Ὁ πίθηξ δὲν ἔχει καθὼς ὁ σκύλος τὴν συναίσθησιν τοῦ καθήκοντος, καὶ διὰ τοῦτο εἶναι πολὺ κατώτερός του. Τὸ ἐννοεῖς;

— Νομίζω.

— Ἐσο λοιπὸν προσεκτικόν, παιδίον μου. Ἐσο εὐπειθές. Ὅτι ἔχεις νὰ κάμῃς, κάμνε το ὅσον ἡμπορεῖς καλῆτερα. Εἰς τὴν ζωὴν τοῦτο εἶναι τὸ πᾶν.

Ἐν ᾧ οὕτω συνδιελεγόμεθα, ἔλαβον τὸ θάρρος νὰ τῷ εἰπῶ ὅτι πρὸ πάντων εἰς αὐτὴν τὴν προγυμνασίαν μ' ἐξέπληξεν ἡ ἀτάραχος ὑπομονὴ μετ' ἧς ἐφέρετο καὶ πρὸς τὸν Καρδούλην, καὶ πρὸς τοὺς κύνας, καὶ πρὸς ἐμέ.

Τότε ἐλαφρῶς ἐμειδίσα.

— Προφανὲς εἶναι, μοι εἶπεν, ὅτι μέχρι τοῦδε ἔζησες μόνον μετὰ τὸν χωρικὸν οἷτινες εἶναι τρα-

γεῖς πρὸς τὰ ζῶα, καὶ ἀναγκαῖον νομίζουν δι' ὁρθῆς ῥάβδου πάντοτε νὰ τὰ ὀδηγοῦν. Εἶναι πλάνη, καὶ λυπηρά. Διὰ βαρβαρότητος ὀλίγα κατορθύνεται, δι' ἡπιότητος ὅμως πολλὰ, ἂν ὀφθαλμοὶ κατ' ἐμὲ, γὰρ ποτὲ νὰ θυμώσω, κατέστηκα τὰ ζῶα μου ὅσα τὰ βλέπετε. Ἄν τὰ ἐκτύπων, θὰ ἦσαν περίφοβα, καὶ ὁ φόβος παρᾶλυσεν τὴν νοημοσύνην. Προσέτι ἂν ἐθύμονον κατ' αὐτῶν, δὲν θὰ ἦμην ὅτι εἶμαι, καὶ δὲν θὰ εἶχον ἀποκτήσει τὴν ἀκατάβλητον ταύτην ὑπομονήν δι' ἧς ἐκέρδησα τὴν ἐμπιστοσύνην σου· διότι ὅστις διδάσκει τοὺς ἄλλους, διδάσκεται ὁ ἴδιος. Τὰ κυνάρια μου δὲν μοι ἔδωκαν ὀλιγώτερα μαθήματα ἀφ' ὅσα ἔλαβον παρ' ἐμοῦ. Ἀνέπτυξα τὴν νοημοσύνην των, καὶ ἐκεῖνα διέπλυσαν τὸν χαρακτήρα μου.

Οἱ λόγοι οὗτοι μοι ἐφάνησαν τόσον παράδοξοι, ὥστε ἤρχισα νὰ γελῶ.

— Σοὶ φαίνεται, δὲν εἶναι ἀληθές; πολὺ παρᾶδοξον, ὅτι κυνάριον δύναται νὰ διδάξῃ ἄνθρωπον; Καὶ ὅμως εἶναι ἀληθέστατον. Σκέφθητι ὀλίγον. Δέχεσαι ὅτι τὸ κυνάριον εἶναι ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ κυρίου του;

— Βεβαίως.

— Τότε θὰ ἐννοήσῃς ὅτι ὁ κύριός του εἶναι ἡναγκασμένος νὰ ἐπαγρυπνῇ ἐπὶ τοῦ ἐαυτοῦ του ὅταν ἀναλαμβάνῃ τοῦ κυναρίου τὴν ἀνατροφήν. Ὑπόθεσις ἐπὶ μίαν στιγμὴν ὅτι ὅταν διδάσκω τὸν Κάπην παρρησιάζομαι καὶ θυμών. Τί θὰ κάμῃ ὁ Κάπης; Ὁ ἀσυνήθιστος καὶ αὐτὸς νὰ θυμώσῃ καὶ νὰ παρρησιάζῃ. Ἀκολουθῶν δηλαδὴ τὸ παράδειγμα μου, θέλει διαφραγῇ. Ὁ κύων εἶναι σχεδὸν πάντοτε τὸ κάτοπτρον τοῦ κυρίου του· ὅστις βλέπει τὸν ἑνα βλέπει τὸν ἄλλον. Δεῖξόν μοι τὸν κύνα σου, καὶ θὰ σ' εἰπῶ τίς εἶσαι. Ὁ ληστής ἔχει σκύλον κακώτερον, ὁ κλέπτης κλέπτην, ὁ ἀμαθὴς χωρικὸς σκύλον ἀγορικοῦ, ὁ δ' ἐξηγνησιμὸς καὶ ἡμέτερος ἄνθρωπος κύνα εὐαρεστον.

Οἱ σύντροφοί μου, τὰ κυνάρια καὶ ὁ πίθηξ εἶχον ὑπὲρ ἐμὲ τὸ μέγα πλεονέκτημα ὅτι ἦσαν συνηθισμένοι νὰ παρουσιάζωνται εἰς τὸ κοινόν, ὥστε ἀρόπως εἶδον ἀνατέλλουσαν τὴν ἐπαύριον. Αὐτοὶ δὲν εἶχον ἢ νὰ ἐπαναλάβουν ἀπλῶς ὅτι εἶχον ἤδη πράξει ἐκατοντάκις, χιλιάκις ἴσως ὡς τότε.

Ἐγὼ ὅμως δὲν ἦμην ἡσυχος ὡς αὐτοὶ καὶ δὲν εἶχον τὴν ἰδίαν πεποιθήσιν. Τί θὰ ἔλεγον ὁ Βιτάλης ἂν τὸ μέρος μου δὲν κατάρθουν νὰ τὸ παρρησιάζω καλῶς; Τί θὰ ἔλεγον οἱ θεαταί;

Ἡ ἀνησυχία αὐτὴ ἐτάραπτε τὸν ὕπνον μου, καὶ ὅτε ἀπεκοιμήθην ὠνειρεύθην ἄνθρωπον, οἷτινες ἐξεκαρδίζοντο περιγελῶντές με.

Μεγάλῃ ἐπομένως ἦτον ἡ συγκίνησίς μου ὅτε τὴν ἐπαύριον ἐξήλθομεν τοῦ ξενοδοχείου μας καὶ ἐπορεύθημεν πρὸς τὴν πλατείαν ἅπου ἐπρόκειτο νὰ παρρησιάζωμεν.

Ὁ Βιτάλης ἐπροπορεύετο, ἔχων τὴν κεφαλὴν ὑψηλὰ, τὸ στήθος προτεταμένον, καὶ ἐκίνει κατὰ ῥυθμὸν χεῖρας καὶ πόδας, παίζων στρόβιλον ἐπὶ μεταλλίνου αὐλίσκου.

Εἶπετο ὁ Κάπης, καὶ εἰς τὴν ῥάχιν αὐτοῦ ἐβρενθύετο ὁ κύριος Καρδούλης ἐν στολῇ Ἀγγλου στρατηγού. Εἶχεν ἐρυθρὸν ἔνδυμα καὶ περικελίδας, καὶ χρυσὰ ἐπεβραμένα σειρήνια· εἰς δὲ τὴν κεφαλὴν ἐφόρει τρίπτυχον, ὃν ἐκόσμουσαν πτερὰ.

Ὅπισω δ' αὐτῶν, εἰς ἀπόστασιν τινα ἐβάδιζον ἐπὶ τῆς αὐτῆς γραμμῆς ὁ Ζερβίνος καὶ ἡ Δόλη.

Ἐγὼ δὲ ἤμην ὁ οὐραγὸς τῆς συνοδίας, ἥτις, ὡς ἐκ τῶν ἀποστάσεων ἂς προσδιώρισεν ὁ κύριος ἡμῶν, κατεῖχεν ἱκανὴν ἔκτασιν τῆς ὁδοῦ.

Ἄλλ' ὑπὲρ τὴν λαμπρότητα τῆς παρελάσεως ἡμῶν προὐκάλουν τὴν κοινὴν προσοχὴν οἱ δῆεις ἥχοι τοῦ αὐλίσκου, οἵτινες εἰσδύοντες μέχρι τῶν ἀπωτάτων μυχῶν τῶν οἰκιῶν, διήγειρον τὴν περιέργειαν τῶν κατοίκων τοῦ Ὑσσελ. Πάντες ἔτρεχον εἰς τὰς θύρας διὰ νὰ μᾶς ἴδωσιν ὡς διηρχόμεθα, καὶ ὄλων τῶν παραθύρων τὰ παραπετάσματα ταχέως ἠγείροντο.

Τινὰ παιδιὰ μᾶς παρηκολούθουν· τινὲς χωρικοὶ ἐκθαμβοὶ ἤρχοντο καὶ αὐτοὶ κατόπιν, καὶ ὅταν ἐφθάσαμεν εἰς τὴν πλατείαν, εἶχόμεν ὀπίσω καὶ περίξ μας ἀληθῆ συνοδίαν.

Τὸ θέατρόν μας τάχιστα κατηρτίσθη· συνίστατο δὲ ἐξ ἐνὸς σχοινοῦ δεδεμένου εἰς τέσσαρα δένδρα, οὕτως ὥστε ἀπετέλει τετράπλευρον ἐπίμηκες, καὶ ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ κατελάβομεν θέσιν.

Τὸ πρῶτον μέρος τῆς παραστάσεως συνίστατο εἰς διαφόρους ἐπιδείξεις τῶν κυναρίων· τί ὁμῶς ἦσαν αἱ ἐπιδείξεις αὗται, δὲν ἤμπορῶ νὰ τὸ εἰπῶ, διότι ἤμην ὁλὸς ἀπησχολημένος, ὑπὸ τῆς ἐπαναλήψεως τοῦ μέρους μου, καὶ κατειχόμεν ὑπὸ μεγάλης ἀνησυχίας.

Ἐνθυμούμαι δὲ μόνον ὅτι ὁ Βιτάλης εἶχεν ἀφήσει τὸν αὐλίσκον του, καὶ λαβὼν εἰς τὰς χεῖρας του βάρβιτον ἢ βιολίον, συνώδευσεν δι' αὐτοῦ τὰ γυνάσματα τῶν κυνῶν, παίζων πότε μελωδίας χορῶν, πότε ἄλλην μουσικὴν γλυκεῖαν καὶ περιπαθῆ.

Τὸ πλῆθος ταχέως συνῆλθε περὶ τὰ σχοινία μας, καὶ ὅταν περιέφερον τὸ βλέμμα περίξ μου, μηχανικῶς μᾶλλον παρ' ἀπὸ σκοποῦ, ἐβλεπον κόρας ὀφθαλμῶν καθ' ἑκατοντάδας, αἵτινες μᾶς ἠτένιζον, ὡς σπινθήροβολουσαι.

Ἀφ' οὗ δ' ἡ πρώτη παράστασις ἐτελείωσεν, ὁ Κάπης ἔλαβεν ἕνα δίσκον εἰς τοὺς ὁδόντας, καὶ βαδίζων ἐπὶ τῶν ὀπισθίων ποδῶν του ἤρχισε νὰ περιέρχεται τὴν ἀξιότιμον ὁμήγυριν. Ὅταν οἱ ὀβολοὶ δὲν ἐπιπτον εἰς τὸν δίσκον, ἔστατο, καὶ καταθέτων αὐτὸν πρὸς τὰ ἐντὸς τοῦ κύκλου, μακρὰν τῶν χειρῶν, ἔθετε τοὺς δύο ἑμ-

προσθίους τοῦ πόδας ἐπὶ τοῦ δυστρόπου θεατοῦ, τὸν προσεγυγίζε δις ἢ τρίς, καὶ ἐκτύπα ἐπανειλημμένως εἰς τὸ θυλάκιον ὅπου ὑπέθετε κρυπτόμενον τὸ βαλάντιον.

Καὶ τὸ δημόσιον ἐξεκαρδίζετο, καὶ εὐθυμοὶ λόγοι καὶ σκώμματα ἀντηλλάσσοντο.

— Πονηρὸν εἶναι τὸ κυνάριον. Ἡξεύρει τίνες ἔχουν τὸ βαλάντιον πλήρες.

— Ἐλα, τὴν χεῖρα εἰς τὸ θυλάκιον!

— Θὰ δώσῃ.

— Δὲν θὰ δώσῃ.

— Ἡ κληρονομία τοῦ θεοῦ σου θὰ σοὶ τ' ἀποδώσῃ.

Καὶ τέλος ὁ ὀβολὸς ἐξήρχετο ἀπὸ τὰ βάλθη ὅπου ἐκρύπτετο.

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ὁ Βιτάλης, χωρὶς λέξιν νὰ εἰπῇ, ἀλλὰ τὸν δίσκον ἐπιμόνως παρακολουθῶν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν, ἐπαίζεν εἰς τὴν βάρβιτον τοῦ μελωδίας εὐθύμους, ὑψῶν καὶ κατὰ βιβάζων αὐτὴν κατὰ τὸν ῥυθμὸν.

Μετ' ὀλίγον ὁ Κάπης ἐπέστρεψε πλησίον τοῦ κυρίου του, ὑπερηφάνως φέρων πλήρη τὸν δίσκον.

Ἦδη ἤρχετο ἡ σειρά τοῦ Καρδούλη καὶ ἐμοῦ.

— Κυρίαι καὶ κύριοι, εἶπεν ὁ Βιτάλης, χειρονομῶν διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς ἥτις ἐκράτει τὸ πλῆκτρον, καὶ διὰ τῆς ἄλλης ἥτις ἐκράτει τὴν βάρβιτον, θὰ ἐξακολουθήσωμεν τὸ θέαμα δι' ὠραιότητα κωμωδίας, καλουμένης: «Ὁ ὑπηρέτης τοῦ Κ. Καρδούλη», ἡ «ἐκ τῶν δύο τὸ μᾶλλον ζῶον δὲν εἶναι τὸ νομιζόμενον». Ἀνθρωπος ὡς ἐγὼ δὲν καταδέχεται νὰ ἐπαινέσῃ ἐκ προοιμίων τὰ δράματα καὶ τοὺς ὑποκριτὰς του. Ἐν λοιπὸν μόνον σὰς λέγω· τεντώσατε τοὺς ὀφθαλμούς, ἀνοίξατε τ' αὐτιά σας, καὶ ἐτοιμάσατε τὰς χεῖράς σας διὰ χειροκροτήσεις.

Ὅ,τι δ' ὠνόμαζεν «ὠραιότητα κωμωδία» ἦτον ἀληθῶς παράστασις παντόμιμος, καθ' ἣν σχημάτων μόνον γίνεται χρῆσις καὶ ὄχι λόγων. Τοῦτο δὲ καὶ δὲν ἠδύνατο ἄλλως νὰ ἔχῃ, διότι δύο ἐκ τῶν πρωτίστων ἡθοποιῶν, ὁ Καρδούλης καὶ ὁ Κάπης, δὲν ἤξευρον νὰ ὁμιλῶσιν, ὁ δὲ τρίτος (ὅστις ἤμην ἐγὼ) ἦτον ἐντελὲς ἀνίκανος δύο λέξεις νὰ διαθρόσῃ.

Ἄλλ' ἵνα καταστήσῃ τὰ σχήματα τῶν ὑποκριτῶν του καταληπτότερα, ὁ Βιτάλης τὰ συνώδευσεν διὰ τινῶν λέξεων, αἵτινες προδιέθετον καὶ ἐξήγουν τοῦ δράματος τὰς σκηνάς.

Οὕτω, παίζων ὑποκώφως μελωδίαν ἐμβατήριον, ἀνήγγειλε τὴν εἰσόδον τοῦ Κ. Καρδούλη, Ἀγγλου στρατηγού, κερδήσαντος βαθμούς καὶ περιουσίαν εἰς τοὺς Ἰνδικούς πολέμους. Μέχρι τῆς ἡμέρας ταύτης ὁ Κ. Καρδούλης μόνον ὑπηρέτην εἶχε τὸν Κάπην· ἀλλ' ἀπὸ τοῦδε ἤθελε νὰ λάβῃ ἄνθρωπον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του, διότι τὰ χρηματικά του μέσα τῷ ἐπέτρεπον τὴν πολυτέλειαν ταύτην. Ἀρκετὸν χρόνον ἦσαν τὰ ῥωα

δοῦλοι τῶν ἀνθρώπων. Καίριος ἦτον πλέον νὰ μεταβληθῶσι τὰ πράγματα.

Μέχρις οὗ φθάσῃ αὐτὸς ὁ ὑπηρέτης, ὁ στρατηγὸς Καρδούλης ἐπεριπάτει ἄνω καὶ κάτω, καπνίζων τὸ σιγάρον του. Νὰ ἐβλέπατε πῶς ἐφύσα τὸν καπνὸν του εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ κοινοῦ!

Ἄλλ' ἤρχισε ν' ἀνυπομονῇ ὁ στρατηγός, νὰ περιστρέφῃ τοὺς ὀφθαλμούς του, ὡς ἂν ἐμελλε νὰ ἐκραγῇ ὁ θυμὸς του. Ἐδάγκανε τὰ χεῖλη του, καὶ ἐκτύπα διὰ τοῦ ποδὸς τὸ ἔδαφος.

Εἰς δὲ τὸ τρίτον κτύπημα τοῦ ποδὸς ὤφειλον ἐγὼ νὰ παρουσιασθῶ εἰς τὴν σκηνὴν, ὁδηγούμενος ὑπὸ τοῦ Κάπης.

Ἄν εἶχον λησμονήσῃ τὸ μέρος μου, ὁ κύων θὰ μοὶ τὸ ἐνεθύμίζεν. Εἰς τὴν ὠρισμένην στιγμήν μοι ἐξέτεινε τὸν πόδα καὶ μετ' εἰσῆγαγε παρὰ τῷ στρατηγῷ.

Οὗτος δὲ, ἰδὼν με, ὕψωσε τοὺς δύο βραχίονας ὡς ἐν ἀπελπισίᾳ. Πῶς; Αὐτὸν τὸν ὑπηρέτην λοιπὸν τῷ ἐπρότεινον; Ἐπειτα δὲ ἤλθε καὶ μ' ἐκύτταξεν ὑπὸ τὴν μύτην, καὶ ἐστρέφετο περίξ μου, ὑψῶν τοὺς ὤμους.

Ἡ ἐκφρασίς του ἦτον τόσον κωμικὴ, ὥστε ἐξεβράγχισαν ὅλοι εἰς γέλωτα, διότι ἐνόουν ὅτι μ' ἐξελάμβανεν ὡς ἐντελὲς ἀνόητον. Εἰς τοῦτο δ' ἐσυμφώνουν καὶ οἱ θεᾶται.

Τὸ δράμα ἐννοεῖται ὅτι εἶχε σκοπὸν νὰ καταδείξῃ τὴν εὐθυσίαν μου ταύτην ὑφ' ὅλας τὰς φάσεις τῆς. Εἰς ἐκάστην σκηνὴν ὤφειλον ν' ἐάν τινα νὰ κάμω ἀνοησίαν, ἐν ᾧ ὁ Καρδούλης ἐξ ἐναντίας εὗρισκε νέας πάντοτε ἀφορμὰς ἵνα ἀναπτύσῃ τὴν ἐπιτηδεϊότητα καὶ τὴν νοημοσύνην του.

Ἀφ' οὗ πολλὴν ὥραν μ' ἐξέτασεν, ὁ στρατηγός, ἐλεήσας με, μετ' ἐτάξε τέλος νὰ προγευματίσω.

— Ὁ στρατηγὸς νομίζει ὅτι τὸ παιδάριον αὐτὸ ἀφ' οὗ φάγῃ, θὰ παύσῃ νὰ εἶναι τόσον ἀνόητον, ἔλεγεν ὁ Βιτάλης. Θὰ τὸ ἴδωμεν.

Καὶ ἐκαθήμην ἐμπρὸς μικρᾶς ἐστρωμένης τραπέζης, ὅπου ἦτον τὸ πινάκιόν μου, καὶ τὸ χειρόμακτρον ἐπ' αὐτοῦ.

Τί νὰ τὸ κάμω αὐτὸ τὸ χειρόμακτρον;

Ὁ Κάπης μοὶ ὑπεδείκνυνεν ὅτι πρέπει νὰ τὸ μεταχειρισθῶ.

Ἀλλὰ πῶς;

Ἀφ' οὗ πολλὴν ὥραν ἐδοκίμασα, τέλος τὸ μετεχειρίσθην ὡς ῥινόμακτρον, ἀπομυζάμενος εἰς αὐτό.

Τότε ὁ στρατηγὸς ἐξεκαρδίσθη, καὶ ὁ Κάπης ἔπεσεν ἀνάσκελα, ἀνατραπείς ὑπὸ τῆς εὐθειας μου.

Ἰδὼν ὅτι ἔσφαλα, ἐκύτταξα πάλιν τὸ χειρόμακτρον, καὶ ἐφαινόμην ἀπορῶν πῶς νὰ τὸ μεταχειρισθῶ.

Τέλος συνέλαβα μίαν ιδέαν. Ἐστρίψα τὸ

χειρόμακτρον, καὶ τὸ ἔδεσα εἰς τὸν λαιμόν μου ὡς λαιμοδέτην.

Ἐκ νέου ἀνεκάγχασεν ὁ στρατηγός, ἐκ νέου ἔπεσεν εἰς τὴν ῥάχιν τοῦ ὁ Κάπης.

Καὶ οὕτως ἐξηκολούθησα, μέχρις οὗ ὁ στρατηγός, ἀπολέσας τὴν ὑπομονήν, μ' ἐδίωξεν ἀπὸ τοῦ σκαμνίου μου, ἐκάθησεν ὁ ἴδιος εἰς αὐτό, καὶ ἔφαγε τὸ πρόγευμά μου.

Ἄ! ὁ στρατηγὸς ἤξευρε πῶς νὰ μεταχειρισθῇ τὸ χειρόμακτρον. Μετὰ πόσης χάριτος τὸ ἐπέρασεν εἰς τὴν κουμβότρυπαν τῆς στολῆς καὶ τὸ ἐξέτεινεν εἰς τὰ γόνατά του! Μετὰ πόσης κομψότητος ἐκοψὲ τὸ ψωμίον καὶ ἔπιε τὸ ποτήριόν του!

Ἄλλ' ἀκαταμάχητον ἐντύπωσιν ἐπροξένησάν οἱ εὐγενεῖς τρόποι του πρὸ πάντων ὅταν, μετὰ τὸ τέλος τοῦ προγεύματος, ἐζήτησε καλαμίδα, καὶ ἤρχισε νὰ καθαρίζῃ δι' αὐτῆς τοὺς ὁδόντας του μετὰ πλείστης ταχύτητος.

Τότε χειροκροτήσεις ἐξεβράγχισαν πανταχόθεν, καὶ ἡ παράστασις ἐτελείωσεν ἐν θριάμβῳ.

Πόσον νοήμων ἦτον ὁ πίθηξ! πόσον ὁ ὑπηρέτης του ἦτον ἀνόητος!

Ὅταν δ' ἐπεστρέψαμεν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, ὁ Βιτάλης με συνεχάρη, καὶ πόσον ἡθοποιὸς ἤμην ἤδη, ὥστε ἡσθάνθη ἐμαυτὸν ὑπερήφανον διὰ τὸν ἔπαινον τοῦτον.

[Ἐπεται συνέχεια]

Ἐκ τοῦ παρ' ἡμῖν ἐσχάτως κινηθέντος ζητήματος τῆς ὑποβρυχίου ποντοπλοίας λαβόντες ἀφορμὴν, καλὸν ἐνομίσσαμεν νὰ ἀνακοινώσωμεν τι ἐπὶ τούτου βάσιμον πρὸς τοὺς ἀναγνώστας τῆς Ἑστίας. Ἐπὶ τούτῳ ἀπατάθημεν πρὸς τὸν πεπαιδευμένον διευθυντὴν τῆς Σχολῆς τῶν ναυκλάσεων κ. βαρὼν Γύλαδερων, ὅς τις εὐηρεστήθη νὰ ἀπευθύνῃ ἡμῖν τὴν ἐπομένην ἐπιστολὴν. «Εἰς ἀπάντησιν τῆς ἐπιστολῆς ὑμῶν δὲν ἔχω τι καλλίτερον νὰ πρᾶξω ἢ νὰ ἀποσείλω ὑμῖν τὴν πραγματείαν, τὴν ὁποίαν συνέταξα πρὸ τινος ἐν τῇ Σχολῇ τῶν τορπιλλῶν, καὶ τῆς ὁποίας τὴν εἰς τὴν ἑλληνικὴν μετάφρασιν ἐπεμελήθη ὁ ἀξιωματικὸς τοῦ ναυτικοῦ κ. Α. Γαρουφαλῆς. Ἡ πραγματεία αὕτη πραγματεύεται ἀποκλειστικῶς περὶ ὑποβρυχίων πλοίων, καὶ δεικνύει ὅτι οὐδὲ τὰ μεγάλα Κράτη κατέρωθον ἔτι νὰ μεταχειρισθῶσι τὴ μέσον τοῦτο διὰ τὰς τορπιλλὰς.

Ἀρχὴν ἔχων ν' ἀρίσταται πάσης ἐπιχειρήσεως ἐν Ἑλλάδι, ἥτις δύναται νὰ ἐπιφέρῃ ματαίως δαπάνας εἰς πειράματα, ἀπέχω τοῦ ν' ἀσχοληθῶ εἰς τὰς δοκιμὰς πειράματα, ἀπέχω τοῦ ν' ἀσχολεῖσθαι τοῦτο, πρὶν ἢ αἵτινες γίνονται ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, πρὶν ἢ τὰ μεγάλα Κράτη ἐκφράσωσιν ἐπ' αὐτοῦ τὴν γνώμην αὐτῶν, καὶ δύναται τις νὰ ᾔνη βέβαιος περὶ ἐπιτυχοῦς τινος ἐκβάσεως».

Ἐκ τῆς μνημονευμένης ἀνωτέρω πραγματείας παρατίθωμεν τὴν ἐπομένην συνοπτικὴν περίληψιν, ἐξ ἧς δύναται τις νὰ λάβῃ ἀκριβῆ ὁπωσὸν ἐννοίαν τῶν μέχρι τούδε ὑπὸ τῆς ναυτικῆς ἐπιστήμης γενομένων ἐν τῷ ζήτηματι τῆς ὑποβρυχίου ποντοπλοίας. Σ. τ. Α.

ΠΕΡΙ ΥΠΟΒΡΥΧΙΩΝ ΠΛΟΙΩΝ

Ὁ Roger Bacon, ὅστις ἐζη κατὰ τὴν II' ἐκατονταετηρίδα, ἀναφέρει μετὰ τῶν ἄλλων θαυμασίων, ἅτινα ἀπαριθμεῖ, καὶ ὑποβρυχία πλοῖα. «Ἐτι δὲ» λέγει, «ἐργαλεῖα δύνανται νὰ κα-

πασκευασθῶσι, διὰ τῶν ὁποίων οἱ ἄνθρωποι δύ-
ναι να περιπατῶσιν ἐπὶ τοῦ πυθμένου τῆς
θαλάσσης ἢ τῶν ποταμῶν ἄνευ σωματικοῦ κιν-
δύνου. Χρῆσιν τῶν ἐργαλείων τούτων ἐποίησατο
Ἀλέξανδρος ὁ μέγας ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ
θαυμάσῃ τὰ μυστήρια τῶν θαλασσῶν κτλ.

Ἐν τῇ πολιορκίᾳ τῆς Τύρου ὑπὸ τοῦ Ἀλε-
ξάνδρου, ὡς ὁ Κουίντιος Κούρτιος λέγει, οἱ πο-
λιορκούμενοι λέγεται ὅτι ἠμύνοντο τὴν πρὸς τὴν
θάλασσαν βᾶσιν τῶν τειχῶν αὐτῶν διὰ κολοσ-
σιαίων ὀγκολίθων, προωρισμένων ὥπως κωλύσωσι
τὴν προσπέλασιν τῶν λέμβων τῶν Μακεδόνων,
ἐφ' ὧν ἦσαν ἠρμοσμένοι οἱ καταπέλται καὶ ἄλ-
λαι πολεμικαὶ αὐτῶν μηχαναί· οἱ δὲ πολιορκη-
ταὶ ἠνωχλοῦντο ἐν ταῖς ἀποπειραῖς αὐτῶν πρὸς
ἐξαφάνισιν τῶν προσκομμάτων τούτων ὑπὸ ὑ-
ποθαλασσίων ἐργατῶν, οἵτινες ἐξήρχοντο τοῦ
ἄσπερος καὶ ἀπέκοπτον τὰ σχοινία αὐτῶν. Κατὰ
τὸν αὐτὸν χρόνον ἕτεροι ὑποθαλασσίαι ἐργάται
ἐκώλυνον τὰς ἀποπείρας τῶν Μακεδόνων τοῦ νὰ
συνάψωσι τὸ ἄσπευ μετὰ τῶν ἐνδοτέρων, ἀφαι-
ροῦντες ὑποθαλασσίως τοὺς ἐπιρρίπτομένους λί-
θους πρὸς κατασκευὴν βραχίονος.

Ὡσαύτως αἱ τέρψεις τοῦ Ἀντωνίου καὶ τῆς
Κλεοπάτρας κατέστησαν περιφήμους τοὺς τῆς
Αἰγύπτου δύντας. Κατὰ τὸν Πλούταρχον οἱ δύο
ἐρασταὶ ἐνηγολοῦντο συχνὰ ἀλιεύοντες ἐν ταῖς
ὕδασι τοῦ Νείλου, ἐν ἀπάσαις δὲ ταῖς περιστά-
σεσι ὁ Ἀντώνιος μυστικῶς χρῆσιν ἐποιεῖτο τῶν
ὕπηρεσιων ὑποθαλασσίου ἐταίρου, ὅστις ἀπὸ και-
ροῦ εἰς καιρὸν προσήρτα ἰχθὺν εἰς τὴν ἀλιευτικὴν
βάθρον τοῦ κυρίου αὐτοῦ. Ἡ ἐπιτυχία αὕτη τοῦ
Ἀντωνίου ἦν ἀντικείμενον μεγάλου ἐνδιαφέρον-
τος τῇ Κλεοπάτρᾳ, μὴ δυναμένη ν' ἀποκρούσῃ τὴν
ἐνόχλησιν αὐτῆς, μέχρις οὗ ἡμέραν τινὰ, ἀνα-
καλύψασα τὸ μυστικὸν αὐτοῦ, ἐποίησατο καὶ
αὕτη ὡσαύτως χρῆσιν ἑτέρου δύντου, ὅστις τὴν
ἐπομένῃν φορὰν προσήρτα μέγαν τεταριγευμέ-
νον ἰχθὺν εἰς τὸ ἄγκιστρον τοῦ Ἀντωνίου, ὅστις
ἔσυρεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὕδατος, γελόντων τῶν
περιστοιχιζόντων αὐτοὺς αὐλικῶν.

Πλὴν τούτων συγγραφεῖς τινες ἀναφέρουσιν
ὅτι καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἐποιούντο χρῆσιν ἐν τῷ ναυ-
τικῷ αὐτῶν καταδυτικῶν τινῶν συσκευῶν εἰς
ὑποθαλασσίους ἐργασίας.

Ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα χρόνοις τὴν πρώτην πε-
ριγραφὴν καταδύσεως ἐν τῇ θαλάσσῃ εὕρισκον
ἐν ἔτει 1540, ἐκτελεσθεῖσαν ἐπὶ παρουσίᾳ Κα-
ρόλου τοῦ Ε' καὶ τῆς αὐτῆς αὐτοῦ ἐν Τολέδῳ τῆς
Ἰσπανίας ὑπὸ δύο Ἑλλήνων, οἵτινες κατῆλθον
εἰς τὸ ὕδωρ μετὰ ἀνημμένης λυχνίας ἐν μεγάλῳ
ἀνεστραμμένῳ λέβητι καὶ ἀνῆλθον ἀδιάβροχοι
καὶ μὲ ἀνημμένην εἰσέτι τὴν λυχνίαν. Ἀλλὰ
δ' ἀπόπειραι καταδύσεως δι' ὑποβρυχίας λέμβου
ἀναφέρονται αἱ γενόμεναι ἐν ἔτει 1624 ὑπὸ Κορ-
νηλίου Δεβρέλλου ἐν Ἀγγλίᾳ, καὶ ἐν ἔτει 1687
ὑπὸ William Phipps, ὅστις κατῶρθωσε νὰ ἀ-

νασῶρῃ ἐκ τῆς θαλάσσης ἐκ ναυαγῆσαντος πλοίου
παρὰ τὸν Ἅγιον Δομίγκον θησαυρὸν συμποσού-
μενον εἰς 200,000 ταλήρων. Πλὴν τούτων καὶ
ἄλλοι ἀναφέρονται ὑποβρυχίων λέμβων ἐφευρε-
ται, ἐν οἷς ὁ ἐκ Βορδιγάλων Dirnis (1772), ὅς-
τις μετὰ καὶ ἄλλων δέκα ἀτόμων ἐμεινεν ἐν τῇ
λέμβῳ αὐτοῦ ὑπὸ τὸ ὕδωρ ἐπὶ τέσσαρας καὶ ἡ-
μίσεις ὥρας.

Ἀλλ' ὁ πρῶτος, ὅστις συνέλαβε τὴν ιδέαν
τοῦ νὰ προσβάλῃ πλοῖον ὑπὸ τὸ ὕδωρ καὶ ἐναυ-
πήγησεν πρὸς τοῦτο ὑποβρύχιον λέμβον, εἶνε ὁ
Ἀμερικανὸς David Bushnell. Ἀκριβὲς σχέδιον
τῆς ἐφευρέσεως αὐτοῦ δὲν περιεσώθη μέχρις ἡ-
μῶν, ἀλλ' ἀναφέρεται ὅμως μία δι' αὐτοῦ γενομένη
ἀπόπειρα προσβολῆς κατὰ τοῦ ἀγγλικοῦ πλοίου
«Eagle» 64 πυροβόλων, ὅπερ ὄρμει ἐξω τῆς
«Governor's Island». Ὁ ἀναλαβὼν νὰ προσβάλῃ
τὸ πλοῖον κατῶρθωσε νὰ φθάσῃ ὑπ' αὐτὸ, ἀλλὰ
μὴ ὦν καλῶς ἐξοπλισμένος περὶ τὸν χειρισμὸν
τῆς λέμβου ἀπώλεσε τὸ πλοῖον ἐν τῇ ἀποπειρᾷ
πρὸς εὐρεσιν τῆς καταλλήλου θέσεως, ἐξ ἧς νὰ
διευθύνῃ τὴν προσβολήν, καὶ δὲν κατῶρθωσε νὰ
ἐπανεύρῃ αὐτό. Τούτου ἕνεκα ἀπεχώρησεν ἐγ-
καταλιπὼν τὴν ἐκρηκτικὴν μηχανήν, ἥτις μετὰ
μῆαν ὥραν ἐκράγισα εἰς τινὰ ἀπὸ τοῦ πλοίου
ἀπόστασιν ἀνέρριψεν εἰς τὸν ἀέρα κολλοσσιαίαν
στήλην ὕδατος πρὸς μεγάλην ἐκπλαῆσιν τῶν ἐν
τῷ πλοίῳ, οἵτινες δὲν ἠδύναντο νὰ ἐξηγήσωσι
τὴν αἰτίαν τοιοῦτου μοναδικοῦ φαινομένου.

Ἐν τῷ Bushnell κατεγίνετο ἐν Ἀμερικῇ εἰς
τὴν ἐφεύρεσιν αὐτοῦ, ὅμοιαι προσπάθειαι κατε-
βάλλοντο καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ ὑπὸ τινος ὀνόματι
Day, αἵτινες ὅμως ἀπέβησαν ἀνεπιτυχεῖς. Κατὰ
τὸ 1797 ἦλθεν εἰς Παρίσιους ὁ Ἀγγλος Fulton
καὶ κατασκευάσας πρότυπον ὑποβρυχίου λέμβου
προσέφερεν εἰς τὴν Κυβέρνησιν· ἀλλ' ὁ ὑπουργὸς
τῶν ναυτικῶν ἠρνήθη νὰ χορηγήσῃ τὴν ἀναγκαίαν
συνδρομὴν καὶ εὐκολίαν. Μετὰ τρία ἔτη ὁ Fulton
ἀπετάθη εἰς τὸν πρῶτον Ὑπατον, ὅστις ἐχορή-
γησεν αὐτῷ 10,000 φράγκων πρὸς ἐκτέλεσιν
τῶν ἀναγκαίων πειραμάτων. Ἐνθαρρύνει οὕτω
ὁ Fulton ἐναυπήγησε καταδυτικὴν λέμβον, δι'
ἧς ἐξετέλεσε πειράματα ἐν Χάρδρη καὶ Βρέστ,
ἀνεπιτυχῇ ὅμως· ὅθεν μετ' ὀλίγον ἐναυπήγησε
ἄλλην «Ναυτίλον» ἐπικληθεῖσαν, ἥτις ἐδοκιμά-
σθη ἐν τῷ Σηκουάνα τὸν Ἰούνιον τοῦ 1801· τὰ
γενόμενα πειράματα ἦσαν ὅπως οὐν ἐπιτυχῇ· ἐν
Βρέστῃ μάλιστα ὁ Fulton διὰ τῆς λέμβου ταύ-
της ἠδυνήθη ν' ἀνατινάξῃ εἰς τὸν ἀέρα μικρὸν
πλοῖον προσκολλησας αὐτῷ ναύκλαστρον. Ἀλλ' ἐν
τούτοις οὐδεμία περαιτέρω ἐχορηγήθη αὐτῷ συν-
δρομὴ διὰ τὸν λόγον, ὅτι ἡ λέμβος αὐτοῦ ἐλει-
τούργει λίαν βραδέως, ὅτε εὕρισκετο ὑπὸ τὸ ὕδωρ.

Αἱ κατόπιν ὑπὸ πολλῶν γενόμεναι ἀπόπειραι
πρὸς ὑποβρύχιον ποντοπλοῖαν εἰς οὐδὲν φαίνε-
ται, ἀπέληξαν ἀποτελέσματα μέχρι τοῦ 1851,
ὅτε ἐγένετο ἡ ἐφεύρεσις τοῦ Phillip, ἥτις θεω-

ρεῖται ὡς ἡ τελειοτάτη τῶν μέχρι τοῦδε. Ὁ ἐ-
φευρετὴς καθελκύσε τὴν πρώτην αὐτοῦ λέμβον
εἰς τὴν λίμνην Michigan κατὰ τὸ 1851. Ἡ
λέμβος αὕτη ἦν σιγαροειδὴς τὸ σχῆμα, εἶχε δὲ
40 ποδῶν μῆκος καὶ τεσσάρων ποδῶν μεγίστην
διάμετρον, ἐν διαστήματι δ' ὀλίγων ἐτῶν το-
σοῦτον ἐτελειοποίησε τὰ μέσα αὐτοῦ διὰ τὴν ἐ-
ξάγνισιν τοῦ μεμολυσμένου ἀέρος κτλ., ὥστε
ἐν μιᾷ περιστάσει παρέλαθε μεθ' αὐτοῦ τὴν τε
σύζυγον καὶ τὰ δύο αὐτοῦ τέκνα καὶ ἐδαπάνη-
σεν ὁλόκληρον ἡμέραν ἀνερευνῶν τὸν πυθμένα
τῆς λίμνης. Ἐν τῇ λέμβῳ εἶχεν ὡσαύτως ἠρμο-
σμένον καὶ πυροβόλον τῶν 6 λιτρῶν, μεθ' οὗ
καὶ ἐβυθίσθη πυροβολήσας διὰ τῶν πυθμένων
κατὰ τῶν ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἠγκυροβολημέ-
νων πλοίων. Ἡ λέμβος αὕτη, ἥς ἡ ἐσωτερικὴ
διαρρύθμισις ἦτο τεχνικωτάτη, ἠδύνατο νὰ τη-
ρῇται διὰ μηχανισμοῦ εἰς οἰονδήποτε δεδομένον
βάθος, ἅμα δὲ καὶ νὰ μένῃ παράλληλος τῇ ἐπιφα-
νεῖᾳ τῆς θαλάσσης, ἡ δὲ μετακίνησις βαρῶν ἀπὸ
τοῦ ἐνὸς ἄκρου τῆς λέμβου εἰς τὸ ἕτερον οὐδα-
μῶς ἐπηρεάζε τὴν ἰσορροπίαν αὐτῆς. Πλὴν τῆς
λέμβου ταύτης ὁ Phillip ἐσχέδιασε καὶ ἄλλην
ὁρισμένην διὰ πολεμικοὺς σκοποὺς, ὡς καὶ πλη-
ρες σύστημα πρὸς ἐκβύθισιν ναυαγῆσαντων
πλοίων.

Ἀπὸ τοῦ 1851 πολλὰ ἀναφέρονται ἀπόπει-
ραι γενόμεναι ἐν τε Εὐρώπῃ (Ἀγγλίᾳ ἰδίως) καὶ
Ἀμερικῇ πρὸς ὑποβρύχιον πλοῦν· φαίνεται ὅ-
μως ὅτι οὐδεμία τῶν ἐφευρεθεισῶν λέμβων ἐκρίθη
ὡς πληροῦσα τοὺς ὅρους τοῦ ἐπιδιωκόμενου σκο-
ποῦ, διότι οὐδεμία ἀναφέρεται ὡς γενομένη ἀ-
ποδεκτὴ καὶ ἐπικρατήσασα.

Κατὰ τὸ ἔτος 1863 ὁ ὑποναύαρχος τοῦ γαλ-
λικοῦ ναυτικοῦ Bourgois ἐναυπήγησεν ἐν Ro-
chefort καταδυτικὴν λέμβον, ἥτις, ὡς αἱ γαλ-
λικαὶ ἀρχαὶ βεβαιοῦσιν, ἦν ἀνωτέρα πάσης τοι-
οῦτου εἰδους ἐφευρέσεως. Ἦτο δὲ σιγαροειδὴς
ἡ ἰχθυοειδὴς τὸ σχῆμα καὶ καθελκύσθη κατὰ
Μάιον τοῦ 1863, ἐξ οὗ χρόνου μέχρι τοῦ 1874
ἐγένετο ἀντικείμενον σειράς πειραμάτων ἐν τῷ
ποταμῷ Charente καὶ τῷ ἀνοικτῷ πελάγει. Λέ-
γεται ὅτι τὰ πειράματα ἀπέβησαν ἐπιτυχῇ, ἀλλ'
ἀξιόπιστοι περὶ τούτου πληροφορίαι δὲν ὑπάρ-
χουσι.

Λέμβου ὑποβρυχίας σχέδιον ἐξετέθη ἐν τῇ
παγκοσμίᾳ Ἐκθέσει τῶν Παρισίων τῷ 1867, εἰς
οὐδένα ὅμως ἦν ἐπιτετραμμένον νὰ πλησιάσῃ
ὅπως τὴν ἐξετάσῃ. Ἀλλὰ τινὲς ἀπόπειραι ναυ-
πηγήσεως ὑποβρυχίων λέμβων ἀναφέρονται γε-
νόμεναι ἐν Ἰσπανίᾳ μὲν ὑπὸ τινος Ναρκίσσου
Μοντουριόλου, αἵτινες λέγονται ἐπιτυχεῖς, ἀν
καὶ ἐν μεγίστῃ μυσικότητι τήρηθεῖσαι, ἐν Στοκ-
χόλμῃ δὲ ὑπὸ Γάλλου τινὸς ὀνόματι Deschamps.

Ἐν ταῖς ἠνωμέναις Πολιτείαις μετὰ τὸν ἀ-
μερικανικὸν πόλεμον αἱ πρὸς κατασκευὴν ὑπο-
βρυχίων λέμβων προσπάθειαι ἀπῆσχόλησαν πολ-

λούς. Πρῶτον ἐναυπηγήθη ἡ λέμβος ἡ κληθεῖσα
«Λογικὴ Φάλαινα», ἥτις καὶ τοὶ διαφημισθεῖσαι
ἐν ἀρχῇ ἀπεδείχθη κατόπιν ὅλως ἀνεπιτυχής.
Κατόπιν ἐγένοντο σχέδια καὶ προτάσεις διάφο-
ροι, ὑπὸ τοῦ John W. Kelley τῷ 1869, ὑπὸ
τοῦ δόκτορος Barbour κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος, καὶ
κατὰ τὸ 1872 ὑπὸ τοῦ κ. Rowell, ἀλλὰ καὶ
τὰ σχέδια ταῦτα ἡ δὲν ἐξετελέσθησαν παντά-
πασι, ἡ ἐκτελεσθέντα ἀπεδείχθησαν ὡς ἔχοντα
τὰς αὐτὰς ἀτελείας, ὥς καὶ τὰ προηγουμένως
γενόμενα.

Ἡ νεωτάτη τῶν ἐφευρέσεων ἐν τῷ ζήτηματι
τῆς ὑποβρυχίου ποντοπλοῖας εἶνε ἡ τοῦ Tosselli,
ἥτις προώρισται διὰ ναυκλαστικοὺς σκοποὺς ἐν
καιρῷ πολέμου, καὶ συνίσταται εἰς λέμβον μετὰ
πολλῆς τέχνης κατασκευασμένην. Αἱ αὐτῆς, ἢ
ὁ ἐφευρετὴς ἐπωνόμασεν «Ἐποβρύχιον Ἀσπά-
λακα», πολλὰς οὐτοὺς κατῆλθε κατὰ τὸ 1874
εἰς τὸν πυθμένα τοῦ κόλπου τῆς Νεαπόλεως, ἐν
βάθει δηλαδὴ διακοσίων εἰκοσι τεσσάρων πο-
δῶν, εὔρε δὲ τὴν ἐφεύρεσιν αὐτοῦ θαυμασίως
κατάλληλον δι' ὑποβρυχίους ἐρεῦνας.

Ἀλλὰ τινὲς ἀπόπειραι ἀναφέρονται ὡς γε-
νόμεναι περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον ὑπὸ τοῦ ἐξ Ἀγίου
Φραγκίσκου Fernandez καὶ τοῦ ἐκ Newjersey
Holland.

Τοιαύτη ἐν συνόψει ἡ ἱστορία τῶν γενομένων
ἀποπειρῶν πρὸς ἐπίτευξιν ὑποβρυχίου ποντο-
πλοῖας. Ἀλλὰ τὸ ζήτημα τοῦτο θέλει θεωρεῖ-
σθαι ὡς μὴ σκοπίμως λελυμένον, ἐὰν μὴ ὑπερ-
σθαι ὡς μὴ σκοπίμως λελυμένον, ἐὰν μὴ ὑπερ-
νικηθῶσι τὰ μερικὰ μειονεκτήματα τὰ σχετι-
ζόμενα μετὰ τῆς γρήσεως τῶν καταδυτικῶν
λέμβων. Τὰ μειονεκτήματα ταῦτα ἐγκρίνεται ἐν
τῇ παρούσῃ ἀτελεῖ ἴσως τῶν προβλημάτων τοῦ
φωτός καὶ τῆς ταχύτητος. Ἐνὸς ἡ ὑποβρύ-
χιος λέμβος δὲν δύναται νὰ κινῆται ταχέως ὑπὸ
τὸ ὕδωρ, ἐνὸς δὲν ἐξευρεθῇ μέσον τοῦ φωτί-
ζειν αὐτὴν καὶ μέρος τοῦλάχιστον τῆς πέριξ
τῆς λέμβου θαλάσσης, ἐν τῷ βάθει τῆς ὁποίας
οὔτε νὰ διακρίνῃ τις ἀντικείμενον οὔτε ἔχον ν'
ἀκούσῃ εἶναι εὐχολον, σπουδαῖα ἀποτελέσματα
ἀπὸ τῆς ὑποβρυχίου ποντοπλοῖας δὲν δυνάμεθα
νὰ ἐλπίζωμεν.

Η ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΕΤΗΡΙΣ ΤΟΥ ΕΡΝΑΝ

Τὴν εἰκοστὴν πέμπτην (δεκάτην τρίτην) λή-
ξαντος Φεβρουαρίου ἐωρτάσθη ἐπὶ τοῦ κατ' ἐξο-
χὴν Γαλλικοῦ θεάτρου τῶν Παρισίων ἡ πεντη-
κονταετηρίς τῆς πρώτης παραστάσεως τοῦ πρώτου
δράματος τοῦ πρώτου τῶν ζώντων Γάλλων ποι-
ητῶν, ἥτοι τοῦ «Ἐρνάνη» τοῦ Βίκτωρος Οὐγώ.

Ὅταν τις ἀναλογισθῇ ὅτι τὸ δραματικὸν
τοῦτο ἔργον τοῦ μεγάλου ποιητοῦ, ἀνεξαρτή-
τως τῆς περὶ αὐτοῦ γνώμης τῆς ἀπαθούς κρι-
τικῆς, θεωρεῖται, σήμερον ἰδίως, ἐν Γαλλίᾳ
ὡς ἐκπροσωποῦν πιστότερον παντὸς ἄλλου τῆς
περὶ δράματος ιδέας τοῦ Οὐγώ, καὶ ὡς ὁ πρῶτος

καὶ ἀκρογωνιαίος ἐν Γαλλίᾳ λίθος τοῦ ῥωμαν-
τικοῦ οἰκοδομήματος, ὅπερ διὰ τοσούτου πατά-
γους καὶ πολέμου κατέρωθωσε νὰ ἰδρῶσιν πρὸ πεν-
τήκοντα περίπου ἐτῶν ἐν τῇ γαλλικῇ φιλολο-
γίᾳ ἔκτακτος ἀληθῶς ποιητικῇ γενεᾷ· ὅταν τις
γνωρίζῃ ὅποια διεξήχθη ἐπὶ μακρὰ ἔτη μάχη
μεταξὺ κλασικῶν καὶ ῥωμαντικῶν, οὐ μόνον
διὰ καλὰμου καὶ μέλανος ἀλλὰ καὶ διὰ φω-
νῶν καὶ πυγμῆς· ὅταν τις ἀναπολήσῃ, ὅτι μία
τῶν κυριωτάτων καὶ κρισιμωτάτων περὶ τῆς
νίκης συμπλοκῶν ὑπῆρξεν ἡ κατὰ τὰ 1830
πρώτη παράστασις τοῦ «Ερνάνης», καθ' ἣν τὸ μὲν
ἥμισυ τῶν θεατῶν ἐχειροκρότουν ὡς παράφρο-
νες, τὸ δ' ἕτερον ἥμισυ ἐσύριζον ὡς δαιμονιών-
τες· δὲν θέλει βεβαίως ἀπορήσει πρὸς τὸ ἐπι-
βάλλον τῆς τελετῆς καὶ τὸ πανηγυρικὸν τοῦ
Θριάμβου, δι' οὗ ἐωρτάσθη πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν
ἐν Παρισίοις ἡ πεντηκονταετηρίδα τοῦ δράματος
ἐκείνου, ὅπερ δικαίως δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς
ἡ πρώτη καὶ κυρία σημαία τοῦ νικηφόρου στρα-
τοῦ, τοῦ συγκεντρώσαντος βαθμυδὸν ἔκτοτε εἰς
τάς τάξεις του πάσας τὰς φιλολογικὰς δυνά-
μεις τῆς νέας Γαλλίας.

Ὅτε κατὰ πρῶτον παρεστάθη ὁ «Ερνάνης» ἐπὶ
τῆς σκηνῆς τοῦ γαλλικοῦ θεάτρου, ἡ φιλολο-
γικὴ ἐν Γαλλίᾳ ἐπανάστασις εἶχεν ἤδη ἀρχίσει,
ἐνῶ ἐκυοφορεῖτο ἔτι ἡ πολιτικὴ τοῦ Ἰουλίου ἀ-
νατροπῆς. Ἐνῶ δὲ οἱ πολιτευόμενοι συνεζήτουν
περὶ συντάγματος καὶ βασιλικῶν προνομίων, ἐνῶ
ἐν τῇ Βουλῇ καὶ τοῖς ἐκλογικοῖς συλλόγοις συ-
νεταράσσοντο τὰ πνεύματα, καὶ ἐλογόκουν
αἱ γλῶσσαι, ὁ κόσμος τῶν γραμμάτων διετέλει
ἐν ἀγῶνι κεκρυμμένῳ καὶ ἡ διαμάχη τῶν γρα-
φόντων συνεκροτεῖτο ἤδη πρὶν ἢ συμπλακῶσιν
ἐν ταῖς ὁδοῖς οἱ δίχα φρονούντες περὶ τῆς πο-
λιτείας. Ὁ λαὸς ἠτοιμάζετο νὰ ῥίψῃ θρόνον πο-
λυετῆ, οἱ δὲ ποιηταὶ συνέτριβον ἤδη τὰ εἰδῶλα
τῶν παλαιῶν θεῶν, καὶ ἀνεκέρυσσον νέαν θρη-
σκείαν. Τὸ παρελθὸν ἐπολεμεῖτο ὑπὸ πᾶσαν
μορφήν, καὶ ὁ «Ερνάνης» ὑπῆρξε τὸ κυριώτατον
τῆς φιλολογικῆς ἐκείνης ἐπαναστάσεως πραξι-
κόπημα. Ποιητὴς νέος, μεῖραξ ἔτι, ἀλλ' ἤδη
μεγαλοφυΐας, εἶχεν ἀναβῆ εἰς τὰς ἐπάλξεις, καὶ
ἐκρήμνιζεν ἄρδην τὸ γηραιὸν οἰκοδόμημα τῆς
παλαιᾶς τραγωδίας. Κραυγὴν ἔρρηξαν τότε με-
γάλῃν οἱ πιστῶς εἰς τὰ καθεστῶτα πρόσκειμε-
νοι συντηρητικοί, οἱ τῶν παραδόσεων ἐχόμενοι,
οἱ τὸν Ῥακίαν προσκυνούντες καὶ τὰς ἐνότη-
τας τοῦ Ἀριστοτέλους εὐαγγέλιον ἀνακηρύσσον-
τες τῆς δραματικῆς ποιήσεως. Τὰ πολιτικὰ γε-
γονότα ἐπήνεγκον αἰφνης τότε ἀντιπερισπασμὸν
εἰς τὸν φιλολογικὸν σάλον τῶν πνευμάτων, καὶ
ἡ Ἰουλιανὴ ἐπανάστασις κατηύνασε πρὸς ὦρὰν
τῶν πολέμων ἐκείνων πυρετόν. Ἀλλ' ἡ πρώτη
ῥιζοσπαστικὴ εἶχε δοθῇ, ὁ σάλος ἐπῆλθε μετὰ μικρὸν
σφοδρότερος, ἡ νίκη ἐγένετο ὀριστικῇ, τὸ δὲ ἐ-
παναστατικὸν δράμα ὑπῆρξεν οὕτως εἰπεῖν ἡ

ἀφαιρετρία κινήματος φιλολογικοῦ μεγάλης ση-
μασίας, ὅπερ ἀνεμόρφωσεν ἐν βραχεὶ διαστήματι
τὴν γαλλικὴν φιλολογίαν. Ὅτε ὁ «Ερνάνης» ἀ-
νεφάνη ἐπὶ τῆς σκηνῆς, τὰ πνεύματα ἦσαν ἡσυ-
χώτερα καὶ δικαιότερα· ὁ πόλεμος εἶχε παύσει,
οὐδὲ συνεκροτοῦντο πλέον πυγμαχίαι ἐν τῷ θεά-
τρῳ περὶ τῆς νίκης. Ἐμεινεν οὕτω τὸ ἑξῆλλον
δράμα ἐν τῷ δραματολογίῳ τοῦ γαλλικοῦ θεά-
τρου, μέχρι οὗ προεγράφη κατὰ τὰ 1851 μετὰ τοῦ
προγραφέντος ποιητοῦ, μόλις δὲ τῷ 1867 ἀνεφάνη
ἐπὶ τῆς σκηνῆς, εὐφημούμενον καὶ χειροκροτού-
μενον μετὰ φανατισμοῦ, ὃν ὑπεγόρευε πολιτικὴ
μᾶλλον ἀντιπολίτευσις, ἢ φιλολογικὸς φανατι-
σμός. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον διεκόπησαν καὶ πάλιν
αἱ παραστάσεις τοῦ ὑπὸ τῶν μεγάλων συμβε-
βηκότων τοῦ 1870, καὶ μόλις πρὸ δύο ἐτῶν ἤρ-
χισε διδασκόμενος ὁ «Ερνάνης» ἀπὸ τῆς γαλλι-
κῆς σκηνῆς, ἐν πάσῃ δυνατῇ πομπῇ καὶ μεγα-
λειότητι, νεαρὸς πάντοτε καὶ πάντοτε θαυμα-
ζόμενος ὑπὸ τοῦ γαλλικοῦ κοινοῦ.

Τοιαύτη ἐν ὀλίγοις ἡ θεατρικὴ ἱστορία τοῦ
ὀνομαστοῦ δράματος, ὅπερ πρὸ ἐνὸς περίπου μῆ-
νός ἐωρτάσεν ἐν Παρισίοις τοὺς χρυσοὺς αὐτοῦ
γᾶμους μετὰ τῆς γαλλικῆς σκηνῆς.

Ἡ παράστασις τῆς 13 (25) Φεβρουαρίου δὲν
εἶχε βεβαίως τὸ δριμύ καὶ παράδοξον θέλητρον
τῆς πρὸ πεντήκοντα ἐτῶν πρώτης διδασχῆς τοῦ
«Ερνάνης», ἀλλ' εἶχεν ὅμως πᾶσαν τοῦ Θριάμβου
τὴν μεγαλειότητα, καὶ ὅλην τοῦ πανηγυρικοῦ
μνημοσύνου τὴν ἐπιβάλλουσαν γοητείαν. Δὲν ἦτο
πλέον μάχη οὐδὲ συμπλοκή, οὐδὲ νίκη, ἀλλὰ
νίκης ἀνάμνησις καὶ καθιέρωσις. Δὲν ἐμύριζε
πλέον πυρίτιδα, ἀλλὰ δάφνην καὶ μύρτον. Πε-
ριττόν, ἐννοεῖται, νὰ ῥηθῇ, ὅτι ἡ αἵθουσα τοῦ
γαλλικοῦ θεάτρου ἦτο πλήρης τὴν ἐσπέραν ἐ-
κείνην μέχρι τῶν ἐσχάτων αὐτῆς γωνιῶν, ὅτι οἱ
ὀνομαστοὶ τῆς πρώτης γαλλικῆς σκηνῆς ἦθο-
ποιοί, καὶ ἰδίως ἡ διάσημος Σάρα Βερνάρ ὡς
Δόνα Σόλ, ἀπεδείχθησαν αὐτοὶ ἑαυτῶν κράτε-
στοι, ὡς λέγει ὁ Πλούταρχος, ὅτι πᾶσαι αἱ τῆς
γαλλικῆς πρωτεύουσας ἐπισημότητες, φιλολο-
γικαὶ καὶ πολιτικαί, ἔσπευσαν νὰ προσφέρωσιν
εἰς τὸν πολὺν ποιητὴν τὸν προσήκοντα φόρον
τῶν εὐφημιῶν καὶ χειροκροτημάτων. Ὡς τοιαύ-
τη, ἡ παράστασις ἐκείνη δὲν ἦτο πάντῃ ἀσυνή-
θης, διότι πάντοτε σχεδόν, ὁσάκις ἀπὸ δύο ἡδὴ
ἐτῶν ἐδιδάσκετο ὁ «Ερνάνης» ἀπὸ τοῦ γαλλικοῦ
θεάτρου, ἡ αἵθουσα αὐτοῦ εἶχεν ἐορτάσιμον τὴν
ῥῆσιν. Ἀλλ' ὅ,τι ἰδίως διέκρινεν αὐτὴν ἦτο ἡ ἐ-
κτὴ οὕτως εἰπεῖν πράξις τοῦ δράματος. Ἀφοῦ,
μετὰ τὰς φοβεράς λέξεις τοῦ Don Ruy Gomez:
Morte! Oh, je suis damné!

κατεπετάσθη ἡ αὐλαία ἐπὶ τῶν πτωμάτων τοῦ
«Ερνάνης» καὶ τῆς Δόνας Σόλ, ὀλίγαί μολὶς παρῆλ-
θον στιγμαί, καὶ ἀνεπετάσθη πάλιν, ἀποκαλύ-
ψασα πανηγυρικῶς διεσκευασμένην τὴν σκηνήν,
καὶ ἐν μέσῳ αὐτῆς ἐστήμενην τὴν προτομήν τοῦ

ποιητοῦ, λαξευθεῖσαν πρὸ τεσσαράκοντα περίπου
ἐτῶν ὑπὸ τοῦ διασχήμου Λαυδὲ d'Angers, ὅτε
στενὴ φιλία συνήνου τοὺς δύο μεγαλοφυεῖς νεα-
νίας. Τὴν προτομήν τοῦ Οὐγὼ ἐφώτιζον θαυμα-
στοὶ ἐκ κρυστάλλου φανοί, περιεστοίχιζον δὲ
πάντες οἱ τὸν «Ερνάνης» διδάξαντες ἡθοποιοί,
εὐλαβῶς πρὸ αὐτῆς κλίνοντες τὴν κεφαλὴν. Ἡ
πρὸ μικροῦ Δόνα Σόλ ἀπεσπάρθη τότε τοῦ θύλ-
λου, καὶ μικρὸν προχωρήσασα, ἀπέτεινε πρὸς
τὸν ποιητὴν ὠραίαν σιχηρὰν προσφώνησιν, πλήρη
αἰσθήματος καὶ χάριτος, γεγραμμένην ὑπὸ τοῦ
γνωστοῦ συγχρόνου Γάλλου ποιητοῦ Φραγκίσκου
Coppée, ἀφηγουμένην δὲ τὴν ἐμπόθῃ μάχην με-
ταξὺ κλασικῶν καὶ ῥωμαντικῶν, ἧς ὁ «Ερνάνης»
ὑπῆρξε τὸ σύνθημα καὶ ἡ ἀφαιρετρία, πανηγυρί-
ζουσαν τὴν νίκην, καὶ ψάλλουσαν τὸν Θριάμβον
τοῦ ποιητοῦ.

Ἰδοὺ ἡ ὠραία καὶ πλήρης ἐμπνεύσεως ἀρχὴ
τῆς προσφωνήσεως ταύτης, ἥτις ἀπαγγελο-
μένη διὰ τῆς μεταλλικῆς ἐκείνης φωνῆς τῆς
Βερνάρ, ἧς οὐδεὶς ἀκούσας αὐτὴν ἐλησμόνησε τὸ
γόητρον, συνεκίνησε μέχρι παραφύρας τὸ πικρὸν
ἀκροατήριον:

Hernani! Cinquante ans sont passés! mais ce nom
Résonne dans nos coeurs comme un bruit de canon,
Et grise nos cerveaux comme une odeur de poudre;
Et, quand gronde un écho lointain de cette foudre,
Quiconque a le respect et le culte du beau
Sent passer sur son front une ombre de drapeau.
Cinquante ans sont passés! Il n'en reste plus guère,
Hélas! des grands soldats de cette ancienne guerre.
Mais il est toujours là, celui dont le cerveau
Fit naître pour le monde un idéal nouveau.
Le sublime héros survit à l'épopée;
Le vieil arbre est debout dans la forêt coupée;
Et, sous ses cheveux blancs, l'aïeul robuste et tel
Qu'il sera centenaire avant d'être immortel!

Μετὰ τὸ τέλος τῶν στίχων τοῦ Coppée, οὗς
δὲν ἤκουσε μὲν ὁ Οὐγὼ, ἀπὸν τοῦ θεάτρου, ἀλλ'
ἐχειροκρότησαν ἐκ τινος τῶν θεωρῶν παταγω-
δῶς οἱ δύο τοῦ ἔργου, Γεώργιος καὶ Ἰωάννα,
προσῆλθεν ἡ Σάρα Βερνάρ εἰς τὴν προτομήν καὶ
ἀπέθηκε κλάδον φοῖνικος ἐπὶ τοῦ ὑποβάθρου
τῆς. Ἀπερίγραπτος ἐξερράγη τότε ὁ ἐνθου-
σιασμός τοῦ κοινοῦ, καὶ ἐκμανεῖς ἐξήτουν οἱ
παριστάμενοι τὸν γηραιὸν ποιητὴν. Ἀλλ' ὁ ποι-
ητὴς ἔλειπεν, ὡς προείπομεν. Δὲν ἔλειπεν ὅμως
ἐκ τῆς πρώτης παραστάσεως τοῦ ἔργου του, ἐν
ἔτει 1830, ὅτε, πένης καίτοι γνωστὸς ἤδη ἐκ τῶν
λυρικῶν του ποιήσεων, ἐκαρῶσεν ἀπὸ τῶν πα-
ρασκηνίων τὴν ἐκβασιν τῆς φοβεράς καὶ κρισί-
μου μάχης, ἥτις πλὴν τῆς φιλολογικῆς νίκης,
ἐμελλε νὰ δώσῃ ἄρτον εἰς τὸν νεόνυμφον ποιη-
τὴν. Πεντήκοντα μόλις φράγκα εἶχε, λέγουσι,
τὴν ἐσπέραν ἐκείνην ἐν τῷ θυλακίῳ τοῦ ποι-
ητῆς τῶν Ἀρατολικῶν Ἀσμάτων, ἡ δὲ νεαρὰ
σύζυγός του εἶχε δίκαιον ἀνακράζασα φαιδρὰ
μετὰ τὸ νικηφόρον τέλος τῆς πικρᾶς ἀσπασίας:

— Ὁ ἄνθρωπος τοῦλάχιστον νὰ πληρώσωμεν
τὸν ἄλλον μῆνα τὸν ἄρτοπώλην!

Οἱ καιροὶ μετεβλήθησαν ἔκτοτε καὶ συμμε-
τεβλήθησαν μεγάλως καὶ τὰ πράγματα. Ὁ πέ-
νης τότε νεανίας εἶνε σήμερον γέρον πλουσιώ-
τατος—καὶ ἱκανῶς φιλάργυρος, λέγουσιν αἱ κα-
καὶ γλῶσσαι—, περιττόν δὲ πάντῃ φρονεῖ νὰ
παρευρίσκηται εἰς τὰς παραστάσεις τῶν δρα-
μάτων του, διότι περιττοὺς ἴσως πλέον ὑπο-
λαμβάνει καὶ τοὺς στεφάνους τῆς κοινῆς εὐφη-
μίας.

Τὴν πανηγυρικὴν παράστασιν τοῦ «Ερνάνης» πα-
ρηκολούθησε πολυτελέστατον συμπόσιον, δοθὲν
ἐν τῷ Ἡπειρωτικῷ Ξενοδοχείῳ εἰς τιμὴν τοῦ
Οὐγὼ ὑπὸ τῶν παρισίων δημοσιογράφων καὶ
κριτικῶν, καὶ συγκαλέσαν παρὰ τὴν αὐτὴν τρα-
πέζαν, πλὴν τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ γαλλικοῦ
τύπου, πολλὰς ἔτι ἄλλας ἐπισημότητας ἐκ τοῦ
κόσμου τῶν γραμμάτων καὶ τοῦ θεάτρου. Ἡ Σάρα
Βερνάρ, καθήμενὴ δεξιόθεν τοῦ ποιητοῦ, ἀπήγ-
γειλε καὶ πάλιν περὶ τὸ τέλος τοῦ δειπνοῦ τοὺς
ὠραίους στίχους τοῦ Coppée, ὁ δὲ διακεκριμένος
δραματογράφος Αἰμίλιος Augier προέπειν εἰς
ὕψαιον τοῦ Οὐγὼ, ἐκ μέρους τῶν δραματικῶν
συγγραφέων τῆς Γαλλίας προσφωνήσας αὐτῷ τὰ
ἐπόμενα μετὰ βεθέως συγκεκινημένης φωνῆς:

»Αγαπητὲ καὶ ἐνδοξε διδάσκαλε!

»Πόσοι ἐκ τῶν ἐορταζόντων σήμερον εἰς τι-
μὴν σου τὴν ἐορτὴν ταύτην δὲν εἶχον ἔτι ἀν-
»δρωθῇ, πόσοι δὲν εἶχον ἔτι γεννηθῇ καθ' ἣν ἡ-
»μέραν ἐπέτελλεν ἐπὶ τῆς γαλλικῆς σκηνῆς τὸ
»ἀθάνατον ἔργον, οὕτως πανηγυρίζομεν σήμε-
»ρον τὴν πεντηκονταετηρίδα.

»Οἱ πρῶτοι ἡθοποιοί, οὕτως εἶχον τὴν τι-
»μὴν νὰ τὸ διδάξωσιν, ἐξέλιπον πάντες, καὶ
»οἱ ἔκτοτε περιφανῶς ἀντικατεστάθησαν. Γε-
»νεαὶ παρῆλθον μετὰ γενεάς· κυβερνήσεις ἐπε-
»σαν μετὰ κυβερνήσεις· ἐπαναστάσεις ἐγένοντο
»πολλαί· ἀλλὰ τὸ δράμα ἐπέζησεν εἰς πάντα
»καὶ πάντας, ἐπὶ μᾶλλον εὐφημούμενον καὶ ἐπὶ
»μᾶλλον νεάζον!

»Φαίνεται δὲ, ὅτι καὶ εἰς τὸν ποιητὴν του
»αὐτὸν μετέδωκε μέρος τῆς αἰωνίας του νεότη-
»τος. Δυσάλωτος πρὸς τὸν χρόνον, δὲν γνωρί-
»σεις, φίλτατε διδάσκαλε, τὴν παρακμήν, καὶ
»οὐδὲρ χεῖρας πᾶσαν τοῦ βίου ἡλικίαν, ἀνὴρ πάν-
»ποτε διαμένων. Ἡ ἀτάραχος τῆς μεγαλοφυΐας
»σου γονιμότης κατέκλυσε ἀπὸ ἡμίσεος ἤδη
»καὶ ὁ χρόνος διὰ πλημυρίδος, ἥτις πάν-
»ποτε ἀναβαίνει. Ἡ ἐκμανὴς ἀντίστασις τῆς
»πρώτης ὥρας καὶ ὁ τραχὺς πόλεμος τῶν ἐ-
»πειτα χρόνων ἐχωνεύθησαν βαθμυδὸν εἰς θαυ-
»μασμόν παγκόσμιον, καὶ οὐδεὶς ἀπέμεινε πλέον
»ἀποστάτης. Παρέχεις δὲ σήμερον τὸ σπάνιον
»καὶ μεγαλοπρεπὲς θέαμα μεγάλου ἀνδρός, πα-
»ρισταμένου εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀποθέωσιν,
»καὶ ἐλαύνοντος τοῦ τελικοῦ τοῦ Θριάμβου τὸ

«ἄρμα, ὅπερ οὐδεὶς πλέον παρακολουθεῖ ὑβρι-
στῆς.

»Οτε δ' Αλβέρτὸς προσηγόρευε τὸν Βοσσουέ-
τον ἐν πληθούσῃ Ἀκαδημίᾳ πατέρα τῆς ἐκ-
κλησίας, ἐλάλει ἐκ τῶν προτέρων τὴν γλῶσ-
σαν τῶν ἀπογόνων. Ἀλλὰ σέ, φίλτατε διδά-
σκαλε, περιστοιχίζουσιν ἐνταῦθα αὐτοὶ οἱ ἀ-
πόγονοι, οἵτινες καὶ σὲ προσαγορεύουσι προ-
κρίνοντες: εἰς ὑμεῖς τοῦ πατρὸς!»

Τὴν πρόποσιν τοῦ Augier παρεκολούθησεν
ἑτέρα τοῦ ὀνομαστοῦ ἡθοιοῦ τοῦ γαλλικοῦ
θεάτρου Délaunay, ἐκ μέρους τῶν συναδέλφων
του, καὶ μετ' ὀλίγον ἄλλη τοῦ Γάλλου κριτικοῦ
Φραγκίσκου Sargoy, ἐξ ὀνόματος τῶν Γάλλων
δημοσιογράφων, εἰς ἣν καὶ ἀναστάς ὁ πολὺς
ποιητὴς ἀπήντησε διὰ συγκεκινημένης φωνῆς,
προπιῶν ὑπὲρ τοῦ Γαλλικοῦ τύπου, ἐν μέσῳ
φρενητιῶδων χειροκροτημάτων καὶ παρατετα-
μένων εὐφημιῶν.

Α.

ΑΘΗΝΑΙΚΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Κ'

ΤΗ ΚΥΡΙΑ Χ***, ΕΙΣ ΠΑΡΙΣΙΟΥΣ.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 9 Μαρτίου 1880.

Δόξα τῷ Θεῷ καὶ προσκύνημα τῷ Κυρίῳ τῶν
δυνάμεων, ὅτι μᾶς ἀπῆλλαξε τέλος πάντων τῆς
φοβερᾶς βασάνου, ἥτις ὀνομάζεται ἐνδυμνασία
πρὸς χορὸν, τῆς ἐτι φοβερωτέρας, ἥτις ὀνομά-
ζεται χορὸς, καὶ τῆς φοβερωτάτης πασῶν, ἥτις
ὀνομάζεται ἀγρυπνία μέχρι πρωτῆς, καὶ cotil-
lon διαρκούν τέσσαρας ὥρας. Ἦσυχάσαμεν ἐπὶ
τέλους, ἀγαπητῇ μου φίλῃ, καὶ δυνάμεθα τώρα
ἐν πάσῃ ἀνέσει, διὰ μετανοιών καὶ χαβιαροφα-
γίας, νὰ καθαρισθῶμεν ἀπὸ πάσης χορευτικῆς
ἀμαρτίας καὶ νὰ ἀποπλύνωμεν πάντα τὰ ἀπὸ
τῶν ἀπόκρεω καὶ τῶν μεταμφιέσεων κρίματα
ἡμῶν. Ὡς τὸ κάμωμεν ὅμως ἀρά γε; Ἦ, τοῦ-
λάχιστον, θὰ τὸ κάμωμεν ὅλαι; Ἀμφιβάλλω
πολύ. Καὶ θ' ἀμφιβάλλῃς καὶ σὺ μαζύ μου, ὅταν
μάθῃς, ὅτι γῆς ἀκόμη, σάββατον μόλις τῆς
πρώτης ἐβδομάδος τῆς τεσσαρακοστῆς, ἐχόρευον
—ὅχι ἐγὼ, Θεὸς φυλάξῃ!—ἀλλὰ πολλὰ φίλαι
μας... μέχρι τῆς τρίτης μετὰ τὸ μεσονύκτιον!
Καὶ πῶς λοιπόν, θ' ἀναφωνήσῃς βέβαια· δὲν ἐ-
χόρτασαν ἐπὶ δύο ἡδὴ μῆνας sandiwchs καὶ λε-
μονάδας; δὲν ἐκούρασθησαν οἱ πόδες των; δὲν
ἐβαρύνθησαν οἱ ῥωθωνές των ῥοφῶντες καπνὸν
κηρίων καὶ κονιορτόν; δὲν ἐβαρύνθησαν αἱ γλῶσ-
σαί των ὁμιλοῦσαι μεταξὺ δύο ἀντιχόρων περὶ
βροχῆς καὶ ἡλίου, περὶ χειμῶνος καὶ αἰθρίας,
περὶ ὑπουργικῆς κρίσεως καὶ Κωστοπούλου, περὶ
τῆς ὁδοῦ Πατησίων καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ζητή-
ματος; Ὁχι, ἀγαπητῇ μου! οὐτ' ἐκούρασθησαν,
οὐτ' ἐβαρύνθησαν. Ἀπόδειξις δὲ τούτου τὸ φο-
βερὸν χθεσινὸν πραξικόπημα, τὸ ὁποῖον, ὡς μαν-
θάνω, πρόκειται νὰ ἐπακολουθήσῃ καὶ ἄλλα
ὅμοια ἐντὸς ὀλίγου. Δὲν ἤξεύρω ἂν ὁ κόσμος ἐν

γένει ἐλωλάθη ἐφέτος, ἢ ἐγὼ παραδόξως πρε-
σβυτίζω. Τὸ βέβαιον ὅμως εἶνε ὅτι ἡ μαγία τῶν
διασκεδάσεων, τῶν ἐσπερίδων καὶ τῶν χορῶν
δὲν ἐξεθύμανεν ἀκόμη, μ' ὅλον τὸ δυσάρεστον
douche, τὸ ὁποῖον ἐρρίψε κατὰ τῶν κεφαλῶν μας
ὁ ἀνεκδιήγητος χειμὼν τῆς παρελθούσης ἐβδο-
μάδος. Οὕτω δέ, μολονότι, κ' ἐφέτος καθ' ὅλους
τοὺς τύπους ἐωρτάσμεν τὰ Κούλουμα, μολο-
νότι, ὡς ἐμάντεον εἰς τὸ τέλος τῆς παρελθούσης
μου ἐπιστολῆς, ἡθρίσεν αἴφνης τὴν Καθαρὰν
Δευτέραν ὁ καιρὸς, οἶονεῖ ἀπὸ σκοποῦ καταδει-
κνύων, ὅτι ἐτραχύνθη μὲν ἵνα κόψῃ τὰς ἀμαρ-
τωλὰς ἡμῶν διασκεδάσεις, ἐγλυκάνθη δὲ πάλιν
ἐν μιᾷ νυκτὶ ἵνα καλέσῃ ἡμᾶς εἰς πανηγυρικὴν
προὔπαντησιν τῶν νηστειῶν καὶ τῆς μετανοίας,
ἡμεῖς ὅμως οὐ βουλόμεθα συνίεναι, οὔτε σημεῖα
ἐκτιμῶμεν οὔτε οἶωνοὺς, ἐμμένοντες δὲ σκληρο-
τράχηλοι εἰς τὴν παραλυσίαν, καὶ ὁ Θεὸς πλέον..
ἐλεῆσαι καὶ οἰκτιρῆσαι καὶ σώσει ἡμᾶς. Αὐτὰ
δὲ περίπου ἔλεγε καὶ σήμερον ἐν πολλῇ κατα-
νύξει καλοθερμμένος τις ἱεροκῆρυξ, ὅστις ἐφρόν-
τισεν ἐπὶ τέλους νὰ μνημονεύσῃ ἐπιδεξιῶς πρὸς
τοὺς ἀκροατὰς του καὶ μικρόν τι αὐτοῦ συγ-
γραμμάτιον, ὀρίζων συνάμα καὶ τὸ βιβλιο-
πωλεῖον, ὅπου ἡδύνατο νὰ τὸ ἀγοράσῃ ὁ βουλό-
μενος πρὸς ψυχικὴν αὐτοῦ οἰκοδομήν, ἀντὶ εὐ-
τελοῦς τιμῆς. Γνωρίζετε σὲς αὐτοῦ, εἰς Παρι-
σίους, τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς Réclame, τὸ ὁποῖον
υπερβαίνει, ὡς βλέπετε, πᾶν ὅ,τι ὁμοειδὲς ἐπα-
νόησαν μέχρι τοῦδε οἱ Ἀμερικανοί;

Οὐχ ἤττον, μολονότι καὶ νηστεύοντες χορεύο-
μεν, μολονότι καὶ μετανοοῦντες ἐν τεσσαρακο-
στῇ διασκεδάζομεν ὡς ἐν ἀπόκρεω, ἐσπεύσαμεν
ὅμως, ὡς ἀνθρώποι κατ' ἐξοχὴν τυπικοί, ν' ἀπο-
χαιρετίσωμεν δῆθεν τὰ Κρόνια καὶ πᾶσαν τὴν
πομπὴν αὐτῶν, ἄλλοι μὲν εἰς τὰς στήλας τοῦ
Ὀλυμπίου Διὸς, ἄλλοι δὲ εἰς τὸ Φάληρον. Ἐν-
νοεῖς ὅτι, ἀφοῦ ἡ ἀκτὴ τοῦ νέου Φαλήρου ἤρ-
χισε νὰ κάμνῃ ἀνταγωνισμὸν εἰς τὰς στήλας
τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς, ὁ κόσμος τῶν καθαυτῶ Κου-
λούμων ἐγένετο ἀραιότερος καὶ ἀπὸ ἔτους εἰς
ἔτος ἐλαττοῦται. Μάτην ἤθελέ τις καὶ ἐφέτος
ἀναζητήσῃ ἐπὶ τῶν γραφικῶν καίτοι φαλακρῶν
λόφων, οἵτινες δεσπόζουσι τῶν ὀχθῶν τοῦ ξηροῦ
Ἰλισσοῦ τὰς ποικίλας ἐκείνας συστάδας τῶν
σταυροποδητῶν καθημένων περὶ τρυβλίου ἐλαίων,
κρομμύων, θριδάκων καὶ τῆς ἀπαραιτήτου πλω-
σκάς· μάτην ἤθελέ τις ζητήσῃ τὰ παλαιὰ ἐ-
κεῖνα καὶ παροιμιακὰ ὄρη τῶν στραγαλίων, ἃ-
τινα ἔφρασε κυκλοειδὲς πορτοκαλλίων παρὰ-
ταξίς, καὶ τὸ ἀπειράριθμον τάγμα τῶν κολυ-
ροπωλῶν, περὶ τῶν ὁποίων ἐσκίρτων ἐκ χαρᾶς
τῶν νηπίων τὰ ῥοδοπέρεα στίφη, καὶ τοὺς σκο-
ροδοστεφεῖς βιολιστάς, καὶ τοὺς ὀπισθεν τῆς
κεφαλῆς των φέροντας τὴν προσωπίδα μετμη-
φισμένους, καὶ τῶν ὑπὸ τὰς στήλας τοῦ Ὀλυμ-
πίου ὄρχουμένων παλληκαρίων τὸν ὅμιλον, καὶ

τὸ πυκνὸν, πυκνότατον ἐκεῖνο πλῆθος τῶν θεα-
τῶν, οἵτινες κατέκλυον τὸν περίξιν χῶρον, δίκην
μυρμύκων στρατιάς. Ὅλα ἐκεῖνα τὰ παλαιὰ,
ὅλη ἐκεῖνη ἡ φαίδρα ἀληθὲς πανήγυρις, ἥτις ἐπὶ
τοσαῦτα ἔτη ἀντειχεῖν ἐπίμονος εἰς πᾶν ἐκκλη-
σιαστικὸν ἀνάθεμα καὶ πᾶσαν ἐπισκοπιὴν προ-
γραφὴν, παρῆλθε πλέον σήμερον ἀνεπιστρεπτί,
καὶ ὅ,τι δὲν κατάρθισεν ἡ ἐκκλησία κατάρθω-
σεν οὕτως εἰπεῖν ὁ πολιτισμὸς. Λέγω οὕτως εἰ-
πεῖν, διότι μετέθηκεν ἀπλῶς ὅ,τι μάτην ἐκεῖνῃ
προσεπάθει νὰ ἐξοντώσῃ. Δὲν γίνεται πλέον
εἰς τὰς στήλας τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς τὸ προ-
σκύνημα τῆς Καθαρᾶς Δευτέρας, ἀλλὰ γίνε-
ται ὅμως ἀπὸ πέντε ἡδὴ ἑτῶν εἰς τὸ Φάληρον.
Εἰς τοὺς λόφους τοῦ Ἰλισσοῦ ἀπέμειναν πιστοὶ
ἀποδημηταὶ ὀλίγιστοι μόνον μὴ πολιτισμένοι
καὶ εἰς τὰς κατωτέρας τοῦ λαοῦ τάξεις ἀνή-
κοντες. Αὐτοὶ μεταφέρουσιν ἀκόμη ἐκεῖ, ὡς εἶχον
μεταφέρει τὴν παρελθούσαν Δευτέραν, τὰς ἐ-
λαίας των καὶ τὰ σιδηροδρόμων καὶ τὰ πενιχρά
των ὄστρεα καὶ τὸν ἀπαραίτητον ῥητινίτην, καὶ
τραγωδοῦσιν ἀκόμη εὐθυμοὶ καὶ χορεύουσι πρὸς
τὸν ἤχον βραχνοῦ τινος καὶ παραχόρδου βιολίου.
Ἀλλ' εἶνε ὀλίγοι δυστυχῶς, ὡς εἶνε ὀλίγοι καὶ
οἱ θεαταὶ των. Οἱ πολλοὶ, ὧν ἡ πολιτισμένη
καὶ νεωτερίζουσα στρατιὰ πληθύνεται ἡσυχῇ,
καταβαίνουν εἰς τὸ Φάληρον, ὅπου ὑπάρχει ἐ-
στιατόριον τῆς Ἑταιρίας τοῦ σιδηροδρόμου, ὅ-
που ὑπάρχει καφενεῖον, ὅπου κτίζονται μέγα-
ρα ἐξοχικά, ὅπου δύναται τις τέλος νὰ περιπατήσῃ
ὥρας ὀλοκλήρους εἰς διακοσίων μέτρων ἑξα-
σιν, θαυμάζων τὰς πασσαλοστοιχίας, ἃς οἱ φα-
ληρισταὶ ἀποκαλοῦσι κήπους, τὸ μελαγχολικὸν
παράπηγμα, ὅπερ τὸ θέρος ὀνομάζεται θεάτρον,
καὶ... τὴν περιεργὸν ἀνεμαντλίαν, ἥτις ὡς
γίγαντος σκελετὸς ἀναπτύσσει πρὸς τὴν θαλασ-
σίαν αὐραν τὰς ἐρυθρὰς τῆς πτέρυγας. Τὰ πολλὰ
ταῦτα καὶ ποικίλα θέλητρα τοῦ Φαλήρου, εἰς
ἃ μὴ λησμονήσῃς νὰ προσθέσῃς τὸ μέγιστον ἐ-
κεῖνο, ὅπερ συνοψίζουσιν αἱ γαλλικαὶ λέξεις:
voir et être vu, συγκαλοῦσι συνήθως τὴν Κα-
θαρὰν Δευτέραν παρὰ τὸν φαληρικὸν αἰγιαλὸν
τὸν οὕτω καλούμενον καλὸν κόσμον τῶν Ἀθη-
νῶν, ὅστις ἀφοῦ περιπατήσῃ ὥρας τινάς, καὶ ἀ-
κούσῃ ῥακένδυτον τινα καὶ ἀνιπτον ἰταλόπα-
δα, παίζοντα διὰ τῆς ἄρπης του τὴν Mandoli-
nata καὶ τὴν Stella Confidente, ἐπιστρέφει οἷ-
καδε κατευχαριστημένος καὶ διηγείται τὴν ἐ-
πιούσαν ὅτι ἐπέρασε θαυμάσια εἰς τὸ Φάληρον.
Ἐφέτος ὅμως καὶ τοῦ Φαλήρου τὰ Κούλουμα
ἦσαν πενιχρὰ καὶ μέτρια. Ὁ κόσμος ἦτο ὀλί-
γος, ἴσως διότι ὁ ἄφθονος πηλὸς τῶν ὁδῶν ἐμ-
πόδισε τοὺς περισσοτέρους νὰ ἐπιχειρήσωσι τὴν
ἀπὸ τῆς οἰκίας των εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν
σταθμὸν ὁδοπορίαν, πολὺ μακροτέραν καὶ δυσ-
ρεστοτέραν τῆς ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ εἰς τὸ Φάληρον.
τὸ δὲ ἐστιατόριον τοῦ σιδηροδρόμου ἦτο κλει-

στόν, διότι πιθανῶς ἡ χιὼν τῆς προτεραιᾶς εἶχε
παγώσει τοὺς κερδοσκοπικοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ
ξενοδόχου. Οὕτω πᾶσαι αἱ διασκεδάσεις, τὰς
ὁποίας πρὸ μικροῦ σοῦ ἀνεφερα, ἐγείναν μὲν,
ἀλλ' ἐγείναν κατὰ πολὺ μικροτέρας διαστάσεις,
καὶ ἡ greatest attraction τῆς ἡμέρας εὐερινὴ ἡ
ἀνεμαντλία τοῦ σιδηροδρόμου, ἥτις ἀντικατέ-
στήσεν ἀπὸ τινῶν μνημῶν τὸ δυστυχὲς ὄναρ,
οὔτινος οἱ ἀφιλοκερδεῖς ἀγῶνες ἐπὶ τῶν ἀλλοτε
τὸν κηπὸν τῆς Ἑταιρίας.

Θέλεις τώρα καὶ ἐν νέον; Ἐφθάσε προχθὲς ὁ
ἰταλικὸς μελοδραματικὸς θίασος, ὅστις πρόκει-
ται νὰ τέρψῃ τὰ ἀθηναῖκα ὦτα κατὰ τὴν τεσ-
σαρακοστὴν ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ χειμερινοῦ θεά-
τρου. Λέγεται δὲ ἡδὴ περὶ αὐτοῦ ὅτι ἡ πρώτη
κυρία εἶνε... πολὺ ὠραία. Σὺ θὰ ἐρωτήσῃς ἴσως,
ἂν τραγουδεῖ εὐμορφά. Περὶ τούτου οὐδεὶς ἐγείνε
λόγος μέχρι τοῦδε ὑπὸ τοῦ φιλομουσοῦ κοινοῦ.
Ἄ! ἀλήθεια! ὀλίγου δεῖν νὰ λησμονήσω καὶ
ἐν ἄλλο νέον. Ἐπείσε τὸ Ὑπουργεῖον.

ΣΟΦΙΑ

Γνώμαι καὶ σκέψεις ἡθικαὶ τοῦ δούκως

ΔΕ-ΛΑ-ΡΟΣΦΟΥΚΩ

[Μετάφρασις Γ. Ζωχιού.]

422.

Ὅλα τὰ πάθη παρορμῶσι τὸν ἄνθρωπον εἰς
σφάλματα, ἀλλὰ τὰ ἐξ ἐρωτος ὀλισθήματα εἶ-
ναι τὰ μᾶλλον καταγέλαστα.

423.

Ὀλίγοι γέροντες γινώσκουσι νὰ φέρονται ὡς
γέροντες.

424.

Ἀλλὰ ἔχομεν ἐλαττώματα καὶ ἐν τοῖς ἀντι-
θέτοις αὐτῶν σεμνυνόμεθα. Ἐν ᾧ, λόγου χάριν,
ἀσθενοὺς εἴμεθα χαρικτήρες, καυχώμεθα ὡς ἰ-
σχυρογνώμονες.

425.

Ἡ περίνοια οἶονεῖ μαντικῆς δυνάμεως μετέ-
χει, καὶ διὰ τοῦτο, ὑπὲρ πᾶν ἄλλο τοῦ νοῦς
προτέρημα, τὸ διορατικὸν τὴν ματαιότητα τοῦ
ἀνθρώπου κολακεύει.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΙΝΕΥΜΑ

— Παππάκη, τί εἶνε αὕτη ἡ «διδασκαλία μα-
θημάτων διὰ προβολῆς φωτεινῶν εἰκόνων», περὶ
τῆς ὁποίας γίνεται τόσος λόγος εἰς τὰς ἐφημε-
ρίδας;

— Σοῦ τὸ εἶπα ἄλλοτε.

— Ναί, μοῦ εἶπες ὅτι δὲν ἤξευρες.

— Αἱ λοιπὸν, αὐτὸ εἶνε.

* *

Μεταξὺ φίλων:

— Πῶς; εἶσαι σὺ; Δὲν ἀπέθανες λοιπόν;

— Καθόλου.

— Ἦσο τόσον κακὰ τὴν τελευταίαν φράσιν
ποῦ σὲ εἶδα εἰς τὴν ἀσθενείαν σου.

— Εἶνε ἀληθές, ἀλλ' ἔγεια καλὰ.

— Πῶς τὸ κατώρθωσες ;

— Ἄ, ὅπως κατὰ τύχην. . . . Ἦσθ' ἐνησεν ὁ ἱατρός μου.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

* Κανὲν ἔθνος δὲν εἶνε πλέον μεμψίμοιρον, πλεον εὐπειθές, καὶ πλεον ἐπιλησμόν τοῦ ἑλληνικοῦ.

* * * Ὅταν δὲν δύναται τις νὰ δαγκάσῃ, δὲν πρέπει νὰ ὑλακτῇ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Τὸ τηλέφωνον εὐρίσκεται ἤδη ἐν πλήρει καὶ ἐνθουσιῶδει χρήσει παρὰ τοῖς κατοικοῖς τοῦ Χικάγου ἐν Ἀμερικῇ. Ὁ Ἡ.λεκτριστὴς ἀναφέρει τὸ ἐξῆς ὅπως πρόσφατον περιστατικόν, ὅπερ ἀποδεικνύει τὰ πλεονεκτήματα, ὅσα παρέχει ἡ ἐφαρμογὴ τῆς νέας ταύτης ἐφευρέσεως εἰς τοὺς ἀσθενεῖς.

Νέα τις κυρία ἐτηλεφώνησε τὸ μεσονύκτιον πρὸς τὴν πενθεράν της, ὅτι τὸ τέκνον της κατελήφθη ἀπὸ βῆχα διφθεριτικόν, καὶ ὅτι δὲν ἤξεύρει τί νὰ κάμῃ.

Ἡ πενθερὰ ἐτηλεφώνησε πρὸς τὸν ἱατρόν της, ὅστις ἀμέσως ἀπεκρίθη ὅτι πρέπει νὰ συνεννοηθῇ παρ' αὐτοῦ μετὰ τὴν μητέρα. Τὸ κεντρικὸν τηλεφωνικὸν γραφεῖον ἐνήργησε παραχρῆμα τὴν δέουσαν προσαρμογὴν τῶν τηλεφωνικῶν συρμάτων, καὶ ὁ ἱατρός ἐτηλεφώνησε τὰ ἐξῆς : «Ὅταν τὸ παιδίον βῇ ἀκόμη, προσαρμόσατε τὸ ἄκρον τοῦ τηλεφωνικοῦ μηχανήματος εἰς τὸ στόμα του, ἐγὼ δὲ προσέχω, καὶ θὰ ἀκούσω».

Αἱ ὁδηγαί αὗται ἐξετελέσθησαν, καὶ ἡ μήτηρ ἔλαβε πάραντα τὸ ἐξῆς τηλεφώνημα : «Ἦσυχάσατε· δὲν εἶνε ἀνάγκη τῆς ἐπισκέψεώς μου πρὸ τῆς ἐπαύριον· τὸ τέκνον σας ἔχει συνήθη κατάρρουν, ὅστις δὲν ἔχει καμμίαν σχέσιν μετὰ τὴν διφθερίτιν».

Ταῦτα πάντα ἐξετελέσθησαν ἐντὸς διαστήματος χρονικοῦ βραχυτέρου τῆς ἡμισείας ὥρας, καὶ, ἐκτὸς τῆς μητρὸς καὶ τοῦ νηπίου της, ὅλος ὁ ἄλλος κόσμος ἠδυνήθησαν νὰ κοιμηθῶσιν ἡσυχοί, χάρις εἰς τὴν τὸσον ἀγγλίνου ἐφαρμογὴν τοῦ ηλεκτρικοῦ ῥεύστος.

Εἰς ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ

ΜΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΗ ΚΑΘ' ΕΒΔΟΜΑΔΑ

Βαρομετρικαὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν ἀτμοσφαιρικῶν μεταβολῶν.

[Ἐκ τῶν τοῦ Jules Verne].

1ον Ὅτε τὸ βαρόμετρον κατέρχεται ἀποτόμως καὶ συνεχῶς, μετὰ μικρὰν καλοκαιρίας διάρκειαν, ἐπελεύσεται βεβαίως βροχή. Ἀλλὰ δυνατόν ἐστὶν ὑδράργυρος νὰ κατέλθῃ ἐν τῷ βαρομετρικῷ σωλήνι πρὸ δύο ἢ τριῶν ἡμερῶν, πρὶν ἢ εὐδεμία μεταβολὴ ἐπέλθῃ εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν,

ἂν ἡ καλοκαιρία διήρκεσεν ἐπὶ μακρόν· ἐν ταύτῃ δὲ περιπτώσει, τοσοῦτον μεγαλητέρα εἴσεται ἡ διάρκεια τῆς βροχῆς, ὅσον πλειότερος χρόνος παρέλθῃ μετὰ τῆς καταπτώσεως τοῦ ὑδραργύρου καὶ τῆς ἐπελεύσεως αὐτῆς.

2ον Ἐκ τοῦναντίου, ὑπάρχοντος βροχεροῦ καιροῦ διαρκέσαντος μακρόν τινα χρόνον, ἂν τὸ βαρόμετρον ἀρχῇται ὑψοῦμενον βραδέως καὶ κανονικῶς, ἐπελεύσεται βεβαίως καλοκαιρία, καὶ διαρκέσει ἐπὶ τοσοῦτον πλειότερον χρόνον, καθ' ὅσον τὸ μετὰ τῆς ἐπελεύσεως τῆς καλοκαιρίας καὶ τῆς ἐνάρξεως τῆς ὑψώσεως τοῦ βαρομέτρου διάνυθὲν χρονικὸν διάστημα εἶναι μεγαλύτερον.

3ον Κατὰ τὰς δύο προηγουμένας περιπτώσεις, ἂν ἡ μεταβολὴ τοῦ καιροῦ ἀκολουθήσῃ ἀμέσως τὴν κίνησιν τῆς βαρομετρικῆς στήλης, ἡ μεταβολὴ αὕτη διαρκέσει ἐλάχιστον χρόνον.

4ον Ἄν τὸ βαρόμετρον ὑψοῦται μετὰ βραδύτητος καὶ συνεχείας ἐπὶ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας, ἡ καὶ πλέον, προαγγέλλει καλοκαιρίαν, εἶναι δὲ ἄνευ σημασίας τινός, ὅτι ἡ βροχὴ ἐν τῷ μετὰ τούτῳ τυχόν ἐξακολουθεῖ· ἐξ ἀντιστρόφου, ἂν ὑπαρχούσης καλοκαιρίας τὸ βαρόμετρον καταπίπτῃ μετὰ βραδύτητος καὶ συνεχείας ἐπὶ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας, ἡ καὶ πλέον, προαγγέλλει βροχὴν, καὶ εἶναι ἄνευ σημασίας ὅτι ἡ καλοκαιρία ἐν τούτῳ ἐξακολουθεῖ. Ἀλλ' ἂν τὸ βαρόμετρον ὑψοῦται ἐπὶ δύο ἡμέρας, ἡ καὶ πλέον, διαρκούσης τῆς βροχῆς, εἴτα ἐπελθούσης τῆς καλοκαιρίας ἀρχίσῃ ἀμέσως νὰ κατέρχεται, ἡ καλοκαιρία διαρκέσει ὀλίγιστον χρόνον. — Καὶ τ' ἀνάπαλιν.

5ον Κατὰ τὸ ἔαρ καὶ τὸ φθινόπωρον ἀπότομος πτώσις τοῦ βαρομέτρου προμηνύει ἀνέμους, κατὰ τὸ θέρος, ἂν ἡ θερμότης εἶναι μεγάλη, προμηνύει καταιγίδα. Τὸν χειμῶνα, μετὰ παγετὸν διάρκειας τινός, ταχεῖα πτώσις τῆς βαρομετρικῆς στήλης ἀγγέλλει μεταβολὴν ἀνέμου, συνδυομένην μετὰ βροχῆς καὶ διαλύσεως τοῦ παγετοῦ. Ὑψώσις ὅμως τοῦ βαρομέτρου, ἥτις ἐπέρχεται κατὰ παγετώδη καιρὸν, διαρκέσαντα ἢ ἐπὶ χρονικόν τι διάστημα, προμηνύει χιόνα.

6ον Οὐδέποτε αἱ ταχεῖαι διακυμάνσεις τοῦ βαρομέτρου δύνανται νὰ διερμηνευθῶσι προμηνύουσαι ξηρὸν ἢ βροχερὸν καιρὸν διάρκειας τινός. Τούτων ἐνδείξεις ὑπάρχει ἀποκλειστικῶς, ὅταν ἡ ὑψώσις ἢ ἡ πτώσις τοῦ βαρομέτρου γίγνεται βραδέως καὶ συνεχῶς.

7ον Ὅτε, πρὸς τὸ τέλος τοῦ φθινοπώρου, μετὰ βροχερὸν καὶ ἀνεμώδη καιρὸν, τὸ βαρόμετρον ὑψοῦται, τοῦτο ἀγγέλλει τὴν ἐπέλευσιν βορείων ἀνέμων καὶ παγετοῦ¹.

Α. Π.

¹ Σ. Μ. Τὰ ἀνωτέρω δὲν εἶναι κανόνες ἀπαράβατοι· ὁρίζουσι δὲ μόνον τὸ συνηθὸς γινόμενον.

ΑΘΗΝΑΙ—ΤΥΠΟΙΣ ΚΟΡΙΝΘΗΣ, ΟΔΟΣ ΜΙΑΤΤΑΛΟΥ ΚΑΙ ΝΙΚΙΟΥ 10